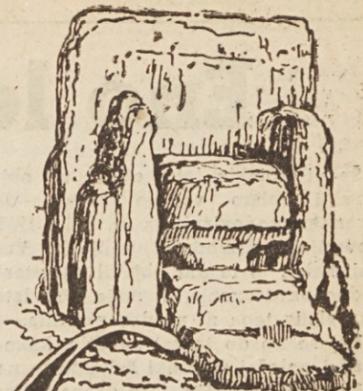

Koroška

kronika

Izdaja:

Britanska obveščevalna služba

Cena:

za naročnike mesečno 90 grošev
posamezna številka 25 grošev

Leto II.

Celovec, petek 26. julija 1946

Številka 31

Sodelovanje po enem letu „Koroške kronike“

Kakor že na drugem mestu poročamo, so priredili najožji sodelavci ob priliki obletnice „Koroške kronike“ skromno proslavo. Prvotno smo nameravali obhajati ta dan v širšem krogu, vendar pa smo morali radi prevladujočih težkoč v pogledu živil in pi-jače omejiti naša povabila in so se vsled tega proslave udeležili le oni, ki so pri nastanku in izdajanju našega lista neposredno udeleženi.

Pri izdajanju časopisa pa ne sodelujejo samo uredniki, torej delavci s peresom, temveč tudi tehniki in umetniki vseh vrst, kakor tudi druge delovne moči. Tako je izhajanje lista odvisno od risarja, strojnih in ročnih stavcev, razpošiljalcev, upravnikov, vozačev itd., da navedemo samo nekaj primerov.

Pri pogledu na krog naših gostov preteklo soboto, smo torej videli ne samo sliko tovariške vzajemnosti, temveč obenem prerez skozi življenje na Koroškem in razveseljiv vtis o enoletnem sodelovanju za koroške Slovence v tisku in šestmesečnem sodelovanju v radiu.

Razumljivo je, da koroški Slovenci, ki so bili leta in leta izpostavljeni zasledovanjem, to dejstvo o priliki še radi omenijo. Mi pa hočemo danes položaj, kakršen sedaj dejansko je, ogledati z drugega, mogoče bolj pozitivnega stališča. Kot predmet našega razmišljanja vzemimo naše delovanje kot izdajatelj časopisa in vodja radijskih oddaj. „Koroško kroniko“ stavijo in tiskajo v tiskarni, kjer izhaja poleg drugih tiskovnih naročil še več dnevnik in tedenskih časopisov. To tiskarno so sivočas zaplenile britanske zasedbene oblasti, z novim letom pa so jo zopet izročili v avstrijske roke in sedaj dela s polno paro na obnovi Avstrije. Stavljene in tiskanje slovenskega časopisa pa posebno mnogo zahteva od tiskarne, kjer večina delavcev razume samo nemščino. Oni delavci, ki obvladajo oba jezika, so z delom za naš list izredno obremenjeni in temu primerno izgubi splošni tiskarniški obrat njihovó delo. Od nas se zahteva, da se držimo posebne delovne razporeditve, da se obdeluje vse kličije kot nujne, da izvede risar v prvi vrsti naša naročila itd. Lahko se torej vidi, da nismo navadni vsakdanji odjemalci, temveč, da imamo navado stavljati zahteve.

Sedaj pa moramo ugotoviti razveseljivo dejstvo, da doživljamo v vseh oddelkih tiskarne, od najpreprostejšega delavca do najvišjega vodje vedno največjo pripravljenost za pomoč in sodelovanje.

Pa tudi v celovškem radiu delajo tehniki in umetniki, brez katerih ne bi bila mogoča niti ena slovenska oddaja. Pač niso Sloven- ci, vendar pa ta okoliščina pri njih ne igra vloge, kajti svojo nalogo izpolnjujejo z isto vestnostjo pri slovenskih kakor pri drugih oddajah. V začetku sicer ni šlo vedno vse gladko in nekateri ljudje so menili, da se zapostavlja oddaje. Vendar pa moramo pomisliti, da med koroškimi Slovenci ni bilo človeka, ki bi imel kakršnokoli izkustvo z radiom, kajti še nikoli v zgodovini ni bilo slovenskih oddaj v celovškem radiu. Ne smemo se torej čuditi, če je včasih napovedovalcu zastala beseda ali je pevec za nekaj sekund prepozno začel s svojo pesmijo. Sicer je celovški radio prej ko slej pod britanskim nadzorstvom, vendar pa zgolj zaradi tega, ker potrebni ukrepi za prevzem splošne oddajne mreže s strani avstrijske države še niso zaključeni. Vendar pa je sestava sporedov večinoma v avstrijskih rokah.

Ljudje celovškega radia nam torej izkazu- jejo isto uslužnost kakor delavci in vodje tiskarne. A nismo še našeli vseh, ki nam pomagajo. V bodoče bodo zavisele naše glasbene oddaje s soudeležbo pevskih zbo-

Primož Trubar — začetnik slovenske besede

Ob 360 letnici njegove smrti

„Slovenska pisana beseda, ki je pred malo pol tisočletjem po Trubarju prvič sproščena kanila na papir, živela nato pol stoletja, negovana, ljubljena in oblikovana od slovenskih svečnikov - reformatorjev, kasneje tristo let skoro životarila in umirala v malo večjih rokah, a pred stoletjem kakor prerोजना bronasto zapela v Prešernovi gorenjščini, se potem kleno in jedrnato, kritično oklesano oglasila v Levstiku, izbrano govorila v Stritarju, mehko pela v Gregorčiču, s silo brzdana v Aškercu ter se v dvajsetem stoletju v bilijski mavričnosti razžarela v Cankarjevih ritmih — ta beseda se je po svojem mnogoličnem bogastvu, sugestivnosti, dinamiki, točnosti in dognanosti ter tvornih možnostih povzpela v svoj najvišji vrh v pesmi Otona Zupančiča.“

Te besede je napisal pesnik Fran Albrecht ob 50 letnici Zupančičevega rojstva. In v teh zgoščenih besedah je pokazana rast slovenske besede, od sinje davnine do jasne sedanjosti, od temeljnega kamna, ki ga je postavil nesmrtni Trubar pa do sedaj najvišje besedne izraznosti, ki je dosegla višek v Zupančičevi pesmi.

Dolenjska zemlja, ki nam je dala toliko klasičnih oblikovalcev slovenske besede, je bila tudi tista, ki je dala slovenskemu narodu prvega slovenskega pisatelja, moža, ki se je tako visoko dvignil nad takratno obupno povprečnostjo, ki je prvi občutil potrebo pisane slovenske besede in postavil trdne temelje pozneje tako bogotnemu razmahu slovenske pisane besede v vsej kulturni globini in širini.

Kakor večini slovenskih pisateljev, tudi Trubarju ni bila prihranjena trnjeva pot v njegovem življenju in kulturnem snovanju.

Trubarjevo življenje in delovanje sovpadajo s takratnimi svetovnimi dogodki, ki so prav gotovo vplivali tudi na njegovo miselnost in delo. Svetovno obzorje se je razširilo s pravkaršnim odkritjem Amerike, iznajdba tiska in prehod srednjega v novi vek se je jel kazati tudi na slovenski zemlji, in Primož Trubar je bil tisti edinstveni slovenski mož, ki je razumel potrebo časa in hotel nuditi tudi preprostemu slovenskemu narodu vsaj nekaj prilike, da bi lahko sledil ne samo verskemu presnavljanju, marveč s tem in neposredno tudi svetovnim dogodkom. Trubar ni ustvarjal samo za rod, s katerim je skušal navezati potom pisane besede čim tesnejše stike, delal je za rodove, ki so bili, so še in še bodo.

Šolanje in potovanja po raznih mestih so ga izoblikovala v borca in nepopustljivega pobornika nove luteranske vere, s katero je hotel tudi preprostemu narodu odpreti oči in mu pokazati pot v osebno svobodo.

rov iz oddaljenih predelov Koroške v naraščajoči meri od celovške poštne direkcije, kajti ona je v stanju, da nam stavi na razpolago avtobuse. Kar se tega tiče, so nam obljubili, da tudi s te strani lahko računamo na vsako podporo. Saj ne bi bilo lažjega pod milim nebom, kakor da bi napravili obžalovanja vreden izpad nameravane oddaje Skofičanov za predmet neskončnih obtožb. Raje opozorimo na oddajo pretekle nedelje in izražamo naše veselje k predstoječemu nastopu Skofiškega zbora.

Ko stopa „Koroška kronika“ v drugo leto svojega obstoja in radijske oddaje v drugo polletje, bi s temi vrsticami radi pokazali, da med nemško govorečim ljudstvom ni majhno število onih, ki se zanimajo za kulturno življenje koroških Slovencev in ki so pripravljeni prispevati tudi svojo pomoč in podporo.

Mr. Gerald Sharp

Nove iznajdbe in odkritja so silno preobrazile tedanji duhovni obraz Evrope, posebno jezikovne znanosti so doživele velik razmah. In Trubar kot otrok tedanje dobe ni hotel in mogel stati ob strani. Socialne razmere so tudi pridale svoj delež v njegovih težnjah po uvedbi nove vere, kajti v prvih obrisih se je že kazal bodoči propad med kapitalističnim plemstvom in delavnim kmečkim ljudstvom.

Težke razmere, preganjanja in življenje v tujini so ga prisilile, da se je poslužil tiskane besede, ker z živo ni mogel več opraviti.

Kot prvi slovenski pisatelj je Trubar napisal prvi dve slovenski knjigi, drobni sicer, za naš narod pa epohalnega značaja. Ti sta bili „Abecednik“ in „Katekizem“.

Sicer je bil njegov namen pri vsem tem, pridobiti Slovence za luteranstvo, vendar je njegov poglavitni pomen še večji, da je govoril v svojih knjigah tudi o koristi branja in pisanja, o ureditvi šolstva, o velikem pomenu tiska in končno o svojem življenju in delovanju.

Protestanstvo med tedanjim slovenskim narodom ni padlo na rodovitna tla in ni uspelo. Trajna pa so ostala njegova dela, neprecenljive vrednosti in velikega pomena za poznejši razvoj slovenske besede in knjige.

Trubarjevo delo na slovstvenem polju so nadaljevali njegovi sodelavci in učenci ter dosegli lepe uspehe, ker so posvetili največ pažnje ne toliko luteranstvu, ampak jeziku.

Do najboljše slovenščine se je povzpел Krelj, Trubarjev pomočnik in že Bohorič je na temelju Trubarjevih del končno uredil slovenski pravopis in slovensko slovnico.

Glavno delo slovenske reformacije je pač „Biblija“ v slovenskem prevodu, ki ga je oskrbel Dalmatin, „v celoti občudovanja vredno delo.“ S tem je bil postavljen granitni temelj slovenskega pismenega jezika.

Da je bilo kaj takega mogoče komaj trideset let po izdaji „Abecednika“, je neprecenljiva zasluga Dalmatinova, Mojzesa slovenske literature, Primoža Trubarja in življenjske sposobnosti slovenske besede.

Narečja koroških Slovencev in še kaj

Koroška slovenska narečja se v nekaterih predelih Južne Koroške približujejo štajerskemu (Podjuna), drugod gorenjskemu, v Kanalski dolini goriškemu in bovškemu slovenskemu narečju. Jezikoslovci so to že davno ugotovili s hladnim in mirnim proučevanjem in primerjanjem. Treba je samo poslušati prelepe, slovenske koroške narodne pesmi, pa se prepričamo o tem resničnem dejstvu. Če pa vzamemo v roko veliko Štrekljevo zbirko slovenskih narodnih pesmi, vidimo, da se v vseh slovenskih pokrajinah od Prekmurja do Beneške Slovenije in Koroške do Istrskega Krasa ponavljajo isti ali slični motivi v pripovednih, liričnih in nabožnih pesmih, pogosto z istim besedilom, le v različnih narečjih. Še do danes ni nikomur padlo na um, da bi trdil, da te pesmi niso slovenske. Tudi Nemci imajo narodne pesmi v različnih narečjih, in jih v vsaki dolini drugače pejejo.

Tudi v narodnih pripovedkah, pravljicah in bajkah najdemo iste snovne dogodke med koroškimi Slovenci in njihovimi rojaki onkraj Karavank, Savinjskih in Julijskih planin. Samo pogledjmo Keleminove „Slovenske pripovedke“, v izdaji Mohorjeve družbe in Mödendorferjeve „Koroške narodne pripovedke“, pa se lahko takoj prepričamo o resničnosti trditve.

Isto velja za narodne šege in običaje. Če s paznim očesom prehodimo vse slovensko ozemlje, bomo enake ali slične navade in običaje zasledili povsod, koder prebivajo Slovenci.

Prevažno dejstvo za dokaz istovetnosti koroških Slovencev z ostalimi Slovenci nam nudijo tudi rodbinska in krajevna imena. Naj navedemo le nekaj primerov! Pod Sv. Višarji stoji vas Žabnice. Enako se imenuje vas med Kranjem in Skofjo Loko. V Zilski dolini je Zilska Bistrica. Mnogo sličnih imen najdemo tudi v Sloveniji: Slovenska Bistrica, Boh. Bistrica, Ilirska Bistrica. V isti dolini leži vas Dole. Krajev s tem imenom je v Sloveniji mnogo. Tudi vas Brdo je v isti dolini. Naj spomnimo le na Brdo pri Domžalah rojstni kraj pisatelja Janka Keršnika. V Beljaški okolici stoji vasi Bela, Poljane, Trebnje, Bače ob Baškem jezeru. Poljane so tudi pri Ribnici, pri Mirni Peči, Dolge Poljane na Vipavskem, Trebnje je trg

na Dolenjskem. Bača je reka na Goriškem, ki teče po Baški dolini od Podbrda do Sv. Lucije. V Celovški okolici leže kraji: Lipa, Vrba, Ribnica, Otok, St. Ilj. Lipa leži tudi na Krasu, Vrba pri Begunjah, kjer je bil rojen France Prešern. Otok je vas pri Postojni in grad pri Novem mestu, znan iz Tavčarjevega romana „Otok in Struga“. V Podjurski dolini so vasi: Sele, St. Rupert, Šmarjeta, Galicija, Skocijan, Šmihel, Blato. Sele ali Sela so raztresena po vsej Sloveniji (pri Kapniku, pri Ljubljani). St. Rupert je znana vas pri Mokronogu. Tudi Šmarješke toplice so nam poznane. Galicija leži tudi pri Celju. Skocijanov je več: Na Krasu blizu Divače, pri Rakeku, pri Mokronogu. Na Koroškem so tudi kraji, z značilnimi imeni, ki jih najdemo tudi drugod v Sloveniji, tako Bistrica, St. Vid, Goričja vas, Mostič, Sv. Valpurga, Semiče, St. Andraž.

K tem ugotovitvam bi pristavili še zgodovinsko dejstvo, ki ga priznavajo vsi resni nemški zgodovinarji in potopisci. V nekdanji Karantaniji, ki je segala od Visokih Tur in Toblaškega polja ter obsegala poleg današnje Koroške tudi zahodni del Štajerske in segala na jugu do Furlanije, so prebivali Slovenci, ki so pa bili zlasti na severu redko naseljeni, tako da so pod nemškim pritiskom iz Bavarske po zmagah Karla Velikega koncem osmega in v začetku devetega stoletja izgubljali polagoma svoje postojanke. Znano pa je, da so bili Karantanski vojvode ustoličevani v slovenskem jeziku, in da je še v 13. stoletju Karantanski vojvoda pozdravil nemškega cesarja v slovenskem jeziku na državnem zboru v Frankfurtu.

Nešteta krajevna rečna in rodbinska imena kažejo, kako daleč so nekdanj segale slovenske naselbine. Pojdite na pokopališče pri Sv. Krvi pod Velikim Klekom, pa boste brali ponemčena slovenska imena. Še neka značilnost kaže na skupnost koroških Slovencev z ostalimi Slovenci. Koder je prebival slovenski rod, je postavil kozolec za sušenje žita, detelje, sena, otave. Kozolec zasledite na vsem Koroškem in Tirolskem, do tja, kjer so bila slovenska naselja. In po vsej Sloveniji je kozolec znana gospodarska priprava. Vse to je del žalostne zgodovine slovenskega življa.

dr. I. C.

Eno leto Attleejeve vlade

Še ni poteklo leto, odkar so objavili v Angliji veliko volilno zmago delavske stranke, zgodovinskega 26. julija 1945. in že govori o prihodnjih volitvah. Vršijo se naj, kakor je te dni objavil minister za narodno zavarovanje, 1. maja 1950 leta. Vendar vlada tega ni uradno potrdila.

Kaj se bo do takrat zgodilo, kako bo izgledal položaj v Veliki Britaniji in na svetu, točno sredi stoletja — to danes ne poizkuša noben politični vedeževalec napovedati. Toda britanska delavska stranka ima načelo, da že sedaj sredi izvedbe ogromnega načrta dela za sledeči cilj in pripravi sledeče volitve, da bo potem lahko delala naprej opremljena z novim mandatom.

Kaj je prineslo prvo leto socialističnega dela Veliki Britaniji? Na zunaj mogoče ne vidimo nobenih velikih sprememb, položaj prehrane je slabši kakor pa ob koncu vojne. Ali uvedba racioniranja kruha in prikrajšanje drugih obrokov so izključno posledice svetovne krize v prehrani. Vrste ljudi pred trgovinami niso postale krajše, ali to je neizogibna posledica racioniranja.

Najočividnejša razlika je seveda, da so izginile številne uniforme (več kakor tri milijone je bilo odpuščenih), pojava številnih dolgo pogrešanih potrebščin v trgovinah, itd. Preko en milijon delavcev zopet dela v gradbeni stroki.

Najvažnejši gospodarski razvoj je podvig izvozne trgovine, ki je prvič prekoračila predvojno višino.

Najbolj je napredoval ogromni zakonodajni načrt. Spodnji dom je izvršil rekordno delo, a kljub temu še mnogo predlogov ni zakonjenih.

Predlog o podržavljenju premogokopov so ravnokar po nekaterih spremembah v Zgornjem domu v parlamentu odslovili. Vlada je načelno odobrila uvedbo 5 dnevnega tedna v rudnikih.

Dalekosežno podržavljenje industrije je, klad in železa so sklenili, ali predloga še niso predložili. Predlog o podržavljenju zrakoplovstva je v parlamentu že precej napredoval.

Veliki načrt socialne varnosti za vse je že šel skozi Spodnji dom in so ga sedaj predložili Zgornjemu domu. Ta načrt varnosti od zibelke do groba bo nudil vsakomur v Veliki Britaniji, od kneza do cestnega pometalca, od zasebnega podjetnika do pomožnega delavca, od filmske dive do najenostavnejše gospodinjice zaščito proti vsem udarcem usode.

Drobne novice

V Nanking so prispale vojne ladje, ki so jih podarile Združene države Amerike Kitajski. Teh osem ladij je vodil Lin Cun. Gre za dve ladji za spremstvo rušilcev, štiri za iskanje min, in dve podmornici.

Kakor je izjavil francoski minister za prehrano, bodo uvedli smrtno kazen za vse, ki bodo nezakonito trgovali z živili.

V Ameriki so ugotovili, da se je življenje v dveh mesecih podražilo za 40%. Samo v poslednjih dveh tednih so se cene zvišale za 25%.

Francoska skupščina je po burni debati potrdila poslanski mandat bivšega ministrskega predsednika Daladiera.

Za podpredsednika italijanske skupščine je bil izvoljen Achille Grandi.

Madžarska bo poslala k mirovni konferenci v Pariz odposlanstvo 14 mož. Odposlanstvo bo vodil zunanji minister Janos Gyongyösy.

Italijansko vlado so uradno pozvali, da pošlje k mirovni konferenci svoje odposlanstvo. Kot vodja odposlanstva bo prisostvoval mirovni konferenci ministrski predsednik de Gasperi.

Italijanski plinski delavci so prenehali s stavko. Stavkali so vsi delavci italijanskih plinarn.

Mornarica Združenih držav Amerike je objavila, da je dobila 10.000 tonska križarka „Huntington“ povelje, da odpluje v Trst in se tam priključi sredozemskemu brodovju. S prihodom „Huntingtona“ se bo povečala moč ameriškega brodovja v Sredozemlju na dve križarki in dva rušilca.

Britanski zunanji minister g. Ernest Bevin, ki je govoril v Londonu, je izrazil upanje, da bo mogel kmalu sporočiti spremembo v zadevah, ki se tičejo vizumov in potnih listov. On smatra vizum za „zgago“ in ne želi gradnjo novih palač samo za reševanje zadev, ki se tičejo vizumov oziroma potnih listov.

Starostna preskrba zagotovi tedensko rento za vsakega moža od 65 leta in za vsako ženo od 60 leta starosti; tudi za brezposelnost, bolniško zavarovanje in preskrbo vdov je predviden tedenski zavarovalniški znesek 52 šilingov.

Temelje načrta je izdelal med vojno vodeči socialni politik William Beveridge v svojem znanem „Beveridge-načrtu“. Načrt je koalicijska vlada med vojno deloma predelala, delavska vlada pa je v svojem zakonskem predlogu napravila nadaljnje spremembe.

Kratko predno je vlada določila čas za sledeče parlamentarne volitve, so tudi konzervativci podvzeli priprave za veliko protiofenzivo. Novega predsednika konzervativne stranke, Lord Wooltona, uspeha polnega ministra za prehrano med vojno, delavska stranka kot političnega nasprotnika ne podcenjuje. Program konzervativcev izgleda da ni uglašen na stare parole, marveč na skrbno prilagoditev na nove razmere. — G. Eden se na nekem zboru ni izjavil načelno proti državnemu vodstvu gospodarstva, povdaril pa je potrebo industrijske reorga-

nizacije in izjavil, da obstoja obširno področje državnega udejstvovanja glede gospodarskega življenja, ali od možnih oblik je podržavljenje samo ena, in kakor je rekel, po večini najslabša. Vsekakor vidna odstranitev od formule svobodnega podjetniškega duha in odstranitve državnega nadzorstva.

Eno je gotovo: Pri prihodnjih volitvah bo angleški narod, če bo potegnil bilanco petih let socialistične vladne delavnosti, moral nastopiti proti popolnoma drugačnim problemom kakor pa so oni, ki mu sedaj delajo preglavice.

Kriza prehrane bo takrat premagana in nakaznice za kruh ne bodo več nobena snov za volilne govore. Pomanjkanje dobrin bo preteklost, in volilci bodo morali odgovoriti na vprašanje, da li je podržavljenje važnih industrij imelo za posledico uspešnejšo proizvodnjo, da li je program prostega gospodarstva pri polni zaposlitvi za vse uresničen in da li Velika Britanija po premaganju poželenja po dobrinah na svetu lahko uspešno tekmuje pod državnim vodstvom gospodarstva z mednarodno konkurenco.

Združeni narodi po enem letu

Pred enim letom so se zbrali v Kaliforniji zastopniki 51. narodov, da podpišejo rojstno listino Organizacije združenih narodov. Vojna v Evropi je bila šele pred nekoliko tedni končana, vojna na Daljnem vzhodu se je bližala odločitvi, prva atomska bomba še ni padla.

Sledili so meseci težkega in važnega dela. Pripravljalna komisija v Londonu je morala izvršiti ogromno delo, dokler združeni narodi končno januarja v Westminsteru niso postali iz dolgoletnih sanj narodov resničnost.

Bilo bi popolnoma nesmiselno podati o Organizaciji združenih narodov v današnjem stanju dokončno oceno. Združeni narodi so še premladi, eden njihovih organov — svet zaupnikov — še ni stopil na plan in vsa pravila postopka zapletenega ustroja mora šele potrditi izkustvo Mnogo težkoč, katere je moral Varnostni svet premagati, je nastalo, ker so svetovni dogodki prisilili organizacijo, da se loti težkih političnih vprašanj, ko je bila stara šele nekoliko tednov.

Bila je dolžnost Organizacije združenih narodov, da prevzame te naloge na sebe, kar je bila težka preizkušnja za novo organizacijo.

V mnogih deželah in v različnih slojih so mislili, da je treba Združenim narodom samo posredovati, da rešijo ogromna povojna vprašanja. Drugi so Organizacijo združenih narodov še bolj omalovaževali in jo označili za mrtvojenčko. Ta ocena, optimistična in nesimpatična, se ne ozira na dejstva. Primerjati Organizacijo Združenih narodov z ženevskim Društvom narodov pomeni, nepoznanje položaja. Današnji položaj je vsekakor drugačen, kakor pa leta 1919. To ne pomeni, da je postal položaj lažji, a primerjava razlike kaže, da je bil položaj leta 1945. ugodnejši za tvorbo svetovne organizacije.

Najprej si je treba predočiti, da je bil glavni stan Organizacije združenih narodov v Ameriki. Leta 1919 so se Združene države odvrnile od Društva narodov, danes so vodeči član Združenih narodov. Ameriška vlada je ponovno izrazila svojo odločno voljo, da jih povede do polnega uspeha in ameriško ljudstvo se za uspeh ali neuspeh Organizacije združenih narodov menda bolj zanima, kakor pa katerikoli drugi narod na svetu. To dejstvo in aktivno udeležbo ameriških državljanov pri Organizaciji združenih narodov moramo zapisati kot dobro stran svetovne organizacije, kot pomembno aktivno postavko.

Bistvena razlika je, da so naloge, vzpostaviti mir in ustroj organizacije za obvarovanje miru, po tej vojni posebej obravnavali, in ne kakor v Versaillesu, skupaj. Združeni narodi niso mišljeni kot organizacija, ki ustvarja mir, marveč kot organizacija, ki mora varovati mir, ko bo enkrat postal stvarnost. Težkoče v zadnjem času moramo razložiti deloma s tem, da se še niso zedinili o mirovni pogodbi.

Združeni narodi so zdaleka boljše opremljeni, da rešijo načelna gospodarska in socialna vprašanja, ki tolikokrat predstavljajo tla za mednarodne zaplete, kakor pa staro Društvo narodov. Gospodarski in socialni svet sta pred kratkim zaključila v New Yorku drugo zasedanje.

Nadaljna velika razlika med Društvom narodov in Združenimi narodi je pravica ugovora pri Varnostnem svetu. Zgodovinsko gledano, izvira uvedba pravice ugovora iz zamisli, da se more odnehati z ovirajočim postopkom soglasnosti sklepov starega Društva narodov. Smatrali so za boljše, da pogodijo odločitve z večino glasov, ali istočasno

so čutili, da bi bilo nepravilno, če preglašujejo manjše države velesile. Tako so sprejeli dostavek, da se mora skleniti sklepe z glasovi vseh petih stalnih članov. Ko so na konferenci v San Franciscu sklicane štiri velesile določile funkcijo pravice ugovora, so izjavile: „Ne moremo smatrati, da bodo stalni člani sveta uporabljali svojo pravico ugovora po mili volji, da ovirajo ali omrtvijo dela.“ To izjavo so soglasno odobrili.

Naša izkustva z Društvom narodov so nam pokazala, kaj je za uspeh mednarodne organizacije potrebno. Združeni narodi niso popolna organizacija. Vendar mislim, da so delazmožna organizacija, če se odločimo, da jo pustimo delati. Potrebujemo dobro voljo, da najdemo rešitev vprašanj na pravni osnovi, namesto da barantamo in ugibamo kdo ima prav. Ta svet je premajhen za nebrzdano sebičnost. Svetovna organizacija za nadzorstvo nad mednarodno nezakonitostjo je ravno tako obžalovanja vredna, kakor predpisi za nadzorstvo naše novodobne trgovine. Vendar ne morejo vsi prometni znaki odstraniti vprašanja vozača, ki ne gleda ali ne pazi na svojo pot.

Rešitev naših prometnih vprašanj ne zavisi samo od povečanega prometnega nadzorstva in boljših poti, temveč od boljših in nesebičnih vozačev. Rešitev naših mednarodnih vprašanj in popolna dosega svetovnega mira zavisi na isti način ne samo od mednarodne organizacije in nadzorstva, temveč od novega nraštvenega ozračja med ljudmi in narodi. Dobro je, da opozorimo tudi na to, da ba uspehe Združenih narodov prinesla samo nraštvena obnova.

Vprašanja, ki ležijo pred nami, so ogromna. Združeni narodi so daleč od vseobgobnosti, kljub temu bi rad pritrdil našemu angleškemu pesniku, ki je dejal: „Ni prepozno poiskati novi svet“, in rad bi zaključil kakor on s tem, da podkrepim svoje prepričanje, da bo bodočnost pripadala onim, ki imajo močno voljo stremeti, iskati, najti in ne popustiti.

Zgornji članek je napisal Sir Alexander Cadogan, britanski zastopnik pri Varnostnem svetu UNO. — (I. S. B. Vjena).

Zgodovina slovenske posojilnice v Celovcu

V okviru poravnave škode je v četrtek, dne 18. julija 1946 tudi Slovenska posojilnica v Celovcu ponovno oživel. Hvaležni smo vladi za pomoč, ki nam jo je pri tem nudila in upamo, da tudi v bodoče ne bo ovir.

Ob tej priliki se ozrimo za petdeset let nazaj in se spomnimo mož, ki so ves ta čas nesebično in uspešno delovali za blagor slovenskega ljudstva na Koroškem.

Bilo je 24. majnika 1887., ko so vpisali Hranilno in posojilno društvo v Celovcu v zadržni zapisnik. Takrat je bil čas, v katerem so se povsod pojavile posojilnice. Celovška okolica, kateri je bila Slovenska posojilnica v prvi vrsti namenjena, je bila takrat še vseskozi slovenska. Potreba po denarnem zavodu, ki je namenjen predvsem malim ljudem, ki ne dela samo za dobiček in ki končno govori s slovenskim kmetom v njegovem jeziku, je postala nujno vprašanje. Treba je bilo posojilnice, kjer slovenskega delovnega ljudstva ne prezirajo in postrani gledajo.

Za predsednika Slovenske posojilnice je bil izvoljen Anton Vakovnik, podravatelj Marijanišča, doma iz St. Jurija na Vresi, kjer so bile takrat še slovenske pridige. Odbor

so sestavljali: Lambert Einspieler, kanonik in pozneje stolni prošt, ki je bil v onem času duševni vodja slovenskega narodnega gibanja na Koroškem; nadalje Simon Janežič, ravnatelj družbe Sv. Mohorja, Alojzij Legat, poslovodja Družbe Sv. Mohorja, odvetnik dr. Jakob Segula, Šmartinski župan Jan Ure, Janez Wieser, župnik pri Sv. Lovrencu v Celovcu, kot poslovodja posojilnice, Jakob Hedenik, Dravec v Cedramljah, Mat. Prosekar Resaj na Plešivcu pri Kotmari vasi, Mat. Šervicelj, župnik na Reberci in Andrej Wieser, dekan v Grabštajnu. Že čez leto sta odstopila iz odbora predsednik Vakovnik in dr. Segula. Vakovnik je bil kot prošt odpoklican v Spodnji Drauberg, kjer je tudi kmalu umrl, dr. Segula pa kot slovenski odvetnik v tedaj zelo liberalnem Celovcu ni imel obstanka. Na novo so izvolili v odbor Franca Treiberja, kaplana pri glavni fari v Celovcu, ki živi danes v starosti 85 let v Slovenjem gradu, ter Frana Mihla, kateheta pri uršulinkah. Za novega predsednika so izvolili mestnega župnika Wieserja. Leta 1893 je stopil na mesto kateheta Mihla, ki je zapustil Celovec, stolni vikar Žak. Še isto leto pa je Žaka zamenjal Matej Ražun, tedaj kaplan pri stolni cerkvi, pozneje župnik v Sv. Jakobu v Rožu. Leta 1895 so izstopili Janez Weiser, ki je odšel kot prošt v Podkarnos. Simen Janežič, ki radi boleznih ni bil več delazmožen in France Treiber, ki je bil prestavljen za župnika v St. Rupert pri Velikovcu. Na njihova mesta so stopili upokojeni nadštabni zdravnik dr. Valentin Janežič, mestni zdravnik dr. Anton Pelnaf. Kaplani so prihajali in odhajali, kakor jih je klicala dolžnost. Tedaj je bila tradicija, da je v mestnih župnijah po en slovensčine zmožen kaplan.

Nadalje sta v posojilnico vstopila Anton Stress, prefekt v Marjanišču in Ivan Hribar, vikar pri stolni cerkvi, pozneje dekan v Pliberku. Leta 1905, je bil Hribar premeščen kot profesor verouka v Beljak. Z njim vred je izstopil iz družbe Legat. Na njuni mesti sta bila izvoljena kanonik Janez Vidovic in gostilničar Pogorivčnik v Anabihlu. Leta 1908 je bil prefekt Stress prestavljen kot župnik v Podkloster in v istem letu je umrl Pogorivčnik. Razen tega je izstopil kanonik Vidovic. Na novo so izvolili dr. Janka Arnejca, župnika v Žrelcu, Jakoba Rebernika, posestnika v Gradnicah pri Žrelcu, Stefana Klacarja in Breznikarja iz Nove vasi pri Zakamnu. Leta 1912 je umrl dr. Valentin Rožič, uradnik Mohorjeve družbe. V odbor so prišli še: Lovro Müller, gostilničar in mesar na Ljubljanski cesti, Ivan Grančnik, najemnik hotela Trabesinger, leta 1921 trgovec Franc Schnabl in Miha Špök, grajski gozdar v Žrelcu. Leta 1926 sta vstopila profesor Leopold Pettaur in najemnik Miha Janež iz Sekir.

Ves ta čas je delo posojilnice uspešno napredovalo. Ljudje so zavodu zaupali in zalogo za potrebna posojila so naraščale. Leta 1910 je posojilnica kupila Kašnikovo posestvo v Sekirah, ki naj bi predstavljalo rezervni fond, v slučaju inflacije in razveljavljenja denarja in za pomoč v nemirnih časih. Posestvo, ki sicer ni bilo veliko, je imelo zemljišča precejšnje vrednosti ob bregu Vrbskega jezera. Na istem zemljišču, poleg Kašnikove hiše, se nahaja še lična lesena vila. Dva brata Erlichova sta si nadela naloge, da postavita po deželi majhne elektrarne. Tako sta zgradila elektrarno za Sele nad Borovljami. Ko je elektrarna stala, se z občino nista mogla zediniti za ceno, zato sta prodala leseno hišico posojilnici. V Selah sta jo razdrila, naložila na avto in pripeljala k Kašniku, kjer še sedaj stoji in služi tujskemu prometu. Ko so pričeli v okolici Celovca v večji meri graditi, so prihajali ljudje tudi k slovenski posojilnici po kredite in posojilnica je razmeroma mnogo pomagala. Tako so gradili z njeno pomočjo 51 večjih in manjših stanovanjskih hiš.

Kakor si je posojilnica opomogla po prvi svetovni vojni, si bo gotovo opomogla tudi sedaj. Slovenci bodo zopet prihajali s svojimi prihranki. Vsakdo, ki bo potreboval denarja, bo vedel, kam se mora obrniti. Može v posojilnici pa bodo z isto požrtvovalnostjo nadaljevali, kar so njihovi predhodniki pred 57 leti osnovali v korist slovenskega ljudstva na Koroškem.

V. P.

Predsednik Truman je imenoval državnega podtajnika v zunanjem ministrstvu Združenih držav, g. Jamesa Duna-a za poslanika Združenih držav Amerike v Italiji.

Novi jugoslovanski poslanik v Združenih državah Amerike, Sava Kosanovič je izjavil pri neki tiskovni konferenci v Washingtonu: „Jugoslavija se ne bo pustila izzivati v Trstu pri nobeni akciji, ki bi ogrozila mir.“ Z ozirom na „race“ o jugoslovanskem zbiranju čet na meji v bližini Julijske Benečije je rekel: „Mi nimamo pripravljene nobene vojske, da bi vkorakali v Trst, vendar ne bomo odobrili nobene rešitve, ki bi ne bila v soglasju z našimi življenjskimi interesi.“

Trst v žarišču svetovnih dogodkov

(Nadaljevanje in konec).

Medtem, ko je v poslednjih desetletjih močno padel pomen cestnega prometa je železniški promet znašal povprečno 2 milijona ton letno. Pred prvo svetovno vojno je znašal železniški promet preko 3 milijonov ton. Pomorski promet tržaškega pristanišča je zabeležil leta 1936 približno 18.000 ladij, ki so vplivale v pristanišče, s preko 5 milijoni tonami tovara in preko 18.000 ladij, ki so izplivale z nekoliko manj kot 5 milijoni ton. V istem letu je bilo približno 2 milijona ton robe tvorjeno in preko 1 milijon iztovorjeno.

Zanimivo je dejstvo, da so celo v času največje gospodarske depresije v svetu v letih od 1930-36 stale v pomorskem prometu tržaškega pristanišča na prvem mestu, tudi pred Italijo, srednje-evropske države Češka, Avstrija in Madžarska.

Naravno bi moglo tržaško pristanišče, ki razpolaga z več izvrstno opremljenimi tovornimi in osebnimi pristanišči, prenesti še trikrat tako veliko obremenitev. Celokupna trenutna kapaciteta tržaškega pristanišča se trenutno ceni na skoro 7 milijonov ton.

Trst je pa v toku let postal še mnogo več kot samo važno mednarodno pristaniško mesto. V poslednjih treh desetletjih se je tu razvil iz važnih industrijskih panog. Tako se nahajajo v Trstu v prvi vrsti ogromne ladjedelnice, ki predstavljajo velike železarske industrije, ki so se z mnogimi visokimi pečmi naselile delno v samem mestu, delno v njegovi okolici. V zvezi z ribolovom, ki predstavlja zaslužek velikemu delu tržaškega prebivalstva, so se razvile velike predelovalne industrije, ki se pečajo s konzerviranjem in predelovanjem ribjih produktov. Številno je zastopana kemična industrija, posebno industrija mila, velike rafinerije nafte in industrije, ki se bavijo s predelovanjem boksita in živega srebra. Mnogobrojne tekstilne tvornice se bavijo v prvi vrsti s predelovanjem jute. Dalje ima Trst strojne tovarne in livarne in zelo razvito industrijo obdelovanja kamena.

Trst je središče velikih pomorskih paroplovnih družb, zavarovalnih društev, podružnic velikih svetovnih trgovinskih tvrdk z nebrojnimi velikimi skladišči. Izredno velika važnost se pridaja Trstu s stališča tujkega prometa. Čeprav je Madžarska v času dvojne monarhije podpirala razvoj pristanišča v Reki, se niti Reka, niti Pulj nista v toku časa mogla razviti v resnega konkurenta Trsta.

Poslednji razvoj dogodkov

Razvoj političnih dogodkov v poslednjih mesecih je postavil Trst, ki je v toku poslednjih desetletij skoro zapadel pozabljenu, v žarišče svetovne politike. Interesi velikih sil so na tem majhnem koščku zemlje s tako silo udarili skupaj, da je svetu zastala sapa. Narodnostna borba dveh vekovnih tekmecev na tem ozemlju. Jugoslavije in Italije, je bila popolnoma potisnjena v ozadje. Že je svetovna javnost mislila,

da se bodo mirovna pogajanja razbila ravno okoli Trsta, ko je vendarle prišlo do sporazuma med velesilami na predlog francoskega zunanjega ministra Bidault-a, ki je predložil internacionalizacijo Trsta z bližnjo okolico. Dejstvo, da se je po tem predlogu napeto vzdušje pomirilo in da so pogajanja na tej bazi bila uspešno nadaljevana, nam priča, da je bil to trenutno edini izhod iz težke mednarodne situacije. Kot vse izgleda, bodo prišli zunanji ministri do sklepa, da postane Trst z okolico za stalno avtonomna pokrajina za katere nedotakljivost bo jamčil Varnostni svet, kar mora biti v posebnem statutu potrjeno še od polnoštevilne skupščine iste ustanove. Z zgolj narodnostnega stališča gledano, ne bo internacionalizacija Trsta slovenskemu narodu prinesla one zadovoljive rešitve, ki bi jo on po svoji stoletni povezanosti s tem ozemljem in velikih žrtvah, ki jih je dopri-

nesel v toku sedajne vojne, mogel pričakovati. Predpostavljeno pa, da bodo slovenskemu delu prebivalstva na tem področju dane v okviru bodočega avtonomnega Trsta one pravice, ki jih po principih atlantske karte sme vsak narod kot celina in vsak poedinec nekega naroda zahtevati, potem se še more razumeti zahteva predstavnikov velikih sil, ki nalaga slovenskemu in italijanskemu narodu, da se odpoveva nekim svojim pravicam, da bi se zadovoljila svetovna politična skupnost. Z gospodarskega stališča je pa neoporno dejstvo, da bo internacionalizacija Trsta in tržaškega pristanišča pomenila izredno povečanje njegovega zaledja, ki se bo zopet razprostiralo preko vse srednje Evrope, kar bo za skupino držav (Švica, Avstrija, Češka, Poljska, Madžarska in Jugoslavija) imelo silno ugodne posledice z ozirom na vključenju istih v sklop mednarodne trgovine preko velikega mednarodnega pristanišča v Sredozemlju, pri čemer se ne sme podcenjevati dejstvo, da se vse te države s tem avtomatično povlečejo iz vplivnega območja nemškega gospodarskega sistema, preko katerega so do sedaj neizbežno vodila vsa njihova pota do svetovnih tržišč.

dr. r. k.

Ljubezen med narodi

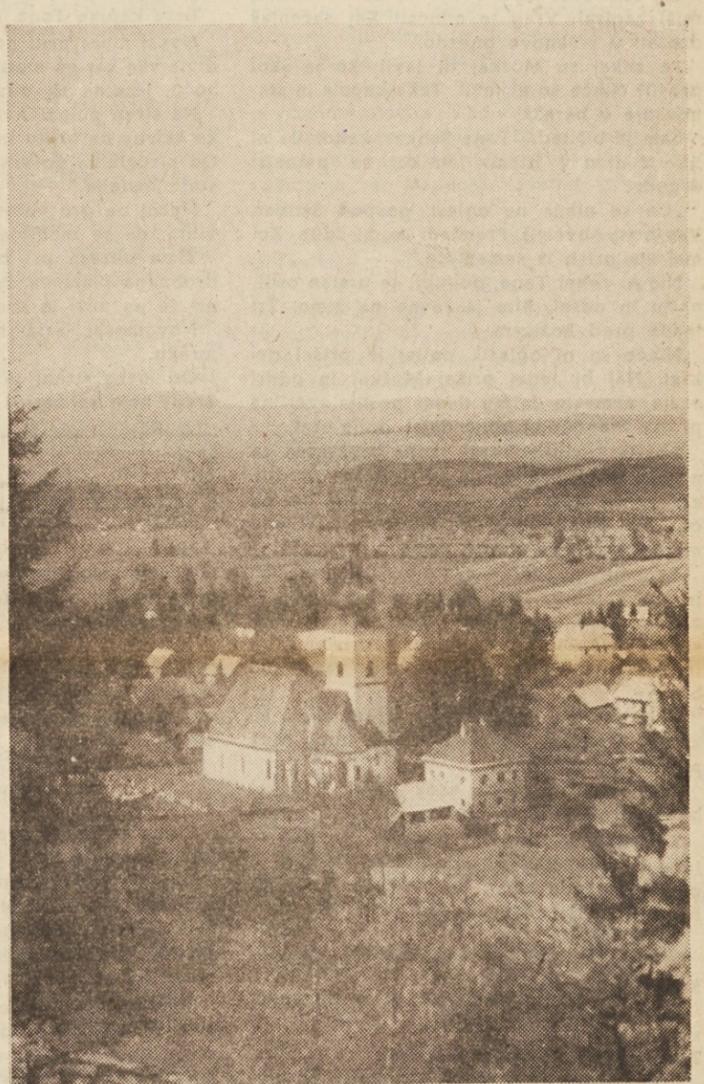
Ljubezen med ljudmi in med narodi je v svojem temelju pravičnost, v svoji zgradbi pa resnicoljubnost. Zakaj tedaj vedno tako radi izgublamo vso svojo ostroumnost in nepodkupljivo prevdarnost, kadar govorimo o ljubezni, zlasti pa o ljubezni med narodi? Narode vedno primerjamo med seboj, kot da so togi štori, katerih posamezni deli so si popolnoma enaki, kakor posamezni deli dobro vlitiga jeklenega kosa. Toda že posamezen človek je vrvež luči in teme, valoveča borba dobrih in slabih sil; svet, ki se nikdar ne da spraviti v eno samo formulo (pravilo). Kaj pa šele ves narod? Kako se le drznemo z enim samim pravilom izreči sodbo o celem narodu? Narodov, ki so bili vsi dobri ali slabi, vredni ali nevredni, taki, ki so vredni ljubezni, in taki, ki zaslužijo zaničevanje — je še veliko manj kot takih ljudi. Na vsakem polju rasteta pšenica in plevel vse križem, toda kdo bi si upal povežati oboje v isti snop? Vsak narod ima svoje junake kakor svoje kramarje, svojo hrabrost, svojo zlobnost kot svojo bolezen.

Že v poedinem človeku je treba zapleteno igro sil, vplivov, nagnjenj, nagibov, pregledati in preizkusiti z vso prizanesljivo opreznostjo, predno tudi najmanjši znak njegovega življenja vredno ocenimo. V narodu se pa vse sile, ki so pri tej igri udeležene, milijonkratno pomnože; da, še več: združitev posameznikov v množico ustvari čisto nove, nepojmljive nagone, strasti, privide in prikazni. Tudi v narodu, in v njem še prav posebno, imajo vsakovrstne bolezni dovolj prostora, da se primejo in razvijejo. Tudi v narodu morijo skrb, stiska, bojazen in obup ki se v življenju poedinca ocenjujejo kot zločin ali blaznost, in treba je brezmejno velike in modre ljubezni, da pravilno sodimo. Šele po tej sodbi se pokaže, ali bomo na taka dejanja morali odgovoriti s kaznijo ali usmiljenjem, z upravičeno jezo ali z modrim potrpljenjem. Če naj sodimo dejanja kakega naroda, njegove vojske, njegove drha-

li njegovih meščanov, njegovih duševnih delavcev in vladarjev, ne smemo niti za trenutek pozabiti, kaj je narod pretrpel, da je imel svoja upanja in svoje sanje, svoja razočaranja, svojo tesnobo in svoj ponos, pa tudi omračitev svoje zavesti. Tudi v njem je bilo nekaj močnejših, razsvetljenih in resnično svobodnih poedincev v sredi tolpe, nerazsodne in nesvobodne množice. Resnicoljubnost pristne ljubezni torej zahteva celo vrsto spoznanj in veliko previdnosti, kadar sodimo svoj lastni ali pa tudi tuj in sovražni narod.

Kaj je pravičnost? Tudi ljubezen ne sme biti krivična niti do lastnega, niti do tujega naroda. Prav lahko sprevidimo, začetniška modrost je to, da moramo tudi sovražnemu narodu privoščiti in pustiti to, kar mu je za življenje potrebno, da mora njegovo svojevrstnost upoštevati in tudi pravice priznavati. Pa tudi naš narod ima svoje pravice do življenja in udejstvovanja, do

Pogled na slovensko vas

V kraljestvu lutk

Spisal Fr. Bazilij

(Ponatis dovoljen samo s pristankom pisca)

8.

Najpreje pozajtrkuje, nato pa vtakne v rokvav palico čarodejke in odžvižga na cesto. Skorajda sam dobro ne ve, kam naj gre. Neodločeno stoji pred hišo in se ozira gor in dol, ko ga nenadoma udari nekdo krepko po rami. Kar prestraši se, stisne pesti v brani in okrene glavo. A koga zagleda? Prijatelja Pepčka!

„Hej, Jurček! Kaj zijaš vame kot tele v nova vrata? Seveda, čarovno palico imaš, pa se nočeš več spominjati prijatelja, s katerim si v igrici „Polet na luno“ vodil raketo...“

Jurček skoraj v jezi odvrne: „Molči! Le še enkrat reci, da te nočem poznati, pa ti z udarci dokazem nasprotno. Zaradi čarovne palice vendar ne bom pustil prijatelja.“ „No, potem pa dobro. Živijo Jurček-burček...“

„... in Pepček-tepček!“

Oba se zasmejeta in si stisneta roke.

„Kam pa zdaj?“ vpraša Pepček.

„Ne vem, kam naj greneva. Svetuj!“

Pepček takole pomodruje: „Veš kaj! Navprava plezalno turo na mizo! Saj imaš čarodejno palico in se nama ni treba bati, da bi bila tepena zaradi strganih hlač. Ako se nama res pripeti nesreča, zamahneš s čarodejko, pa bo blago celo.“

Jurček se kajpada strinja z nasvetom in pristane na plezanje. Prijatelja objame okrog vratu in zavije z njim za hišo.

Oh mizi se ustavita in zasmejeta.

„Glej no! Velikan si je pripravil domek pod mizo.“ Jurček pokaže pri tem z roko na Telebano, ki glasno smrči v svoji izbi. Kaj preprosto jo je zgradil. Od noge do noge mize je pribil velike pole lepenke in v njih izrezal okna. Samo stran, s katere sta prišla Jurček in Pepček, je odprta. Uporablja jo morebiti za vrata ali pa mu je zmanjkalo lepenke. V izbi sta samo ogromna postelja in ognjišče s kotlom. Velikan je zares skromen mož.

„Ubogi očka!“ se zasmili Jurčku. „Sicer si iztaknil kar dober prostor, se vsaj lahko kretaš, ampak tvoja „hiša“ ne spada prav med najlepše v kraljestvu. Le čakaj! Ko se prebudiš, boš kar zijal od začudenja.“ Iz rokava potegne čarodejko in kmalu spi velikan v lični hišici. Stene z velikimi okni med miznimi nogami so trdne, pohištvo kaj čedno in velika nova postelja udobna. Ima celo baldahin, čigar oporna stebra sta-Albinovi nogi. Na ognjišču prijeto prasketa ogenj, gost dim pa se vali na prosto skozi zidan dimnik. Na mizno ploskev, ravnó streho Telebanove palače — drže ob vhodu polžaste stopnice, ki odzamejo dečkoma mik do plezanja. Raje se kar poženeta po njih.

„Oh, to bo očka velikan presenečen!“ se smeje Pepček in komaj sledi Jurčka, ki skače veselo s stopnice na stopnico in kmalu doseže vrh. Potem predlaga prijatelju: „Pojdiva še višje, da bova imela lepši razgled!“

Kmalu sedita oba na Albinovi glavi ter se trdno držita za dolge lase, da ne bi zdrčala z nje.

„Najin Triglav je pa res sijajna izletna točka. Samo stolpa nima. No, — pa upajva, da ne bo viharjev.“ Tako pravi Pepček, Jurček pa že vznemirjen vzklikne: „Poglej, Pepček, ali ni lepo?“

In oba se zazreta na kraljestvo lutk...

Ulica je polna mičnih postav. Ženske hodijo po vodo k vodnjaku, kjer se igrajo otroci, moški pa popravljajo in urejajo še to in ono na svojih hišah. Iz vseh dimnikov se vane sivi stebri dima, ki draži Jurčkov nos, da mora krepko kihnuti. Na stolpu ob odru — kraljevi palači — stoji nepremično stražar, čigar helebarda se lepo svetlika v jutranjem soncu. Za nizom hišic se razprostira gozdič...

Tedaj pa odjekne tam izza zelenja krik. Nežen ženski glasek kliče na pomoč. Jurček skoči pokonci, da se Pepček prav zadnji hip ujame za Albinove lase, ter vzklikne: „Nekdo kliče na pomoč. Zdi se mi, da je vila Lahkokrila. Brž za menoj!“ Nato odbrzi po stopnicah, da kar bobni. Pepček pa za njim. Toda ker mu spodrsne, se pripelje za Jurčkom po zadnji plati. A se niti ne zmeni za tako malenkost.

Fanta stečeta preko trga, da ljudje, ki med zidovi niso slišali nežnega glasu po pomoči, kar začudeno gledajo. „Bosta že zopet kako pošteno uganila!“ pravijo.

Jurček in Pepček se upehana ustavita šele na gozdni jasi pred palčkovo kočjo.

Zares kliče na pomoč vila Lahkokrila. Na rožnatih blazinah sedi in obupno vije roke. Pred njo pa se pošastno reži velik pajek. Čez noč, ko je drobno bitje spalo, je namreč hudobnež spredel mrežo, tako veliko, da je pokril z njo celotno vilino bivališče. Ko se je ubožica prebudila, je tičala v močni pajčji kletki. Zdaj pa se ji pošast še hudobno posmehuje. Gotovo jo hoče umoriti.

Vili prihiti na pomoč palček Skok. Pristavi lestev in pripleza že skoraj do nazidka. V rokah vihti veliko sekuro. „Glavo ti razrežem“, kriči nad pajkom in jezno gleda.

miru in sonca. Kako daleč torej smemo iti, kadar zastopamo in branimo te pravice? Koliko samozatajevanja in odpovedi nam nalaga spoštovanje tujih pravic? Koliko tihega potrpljenja in resnične odpovedi nam nalaga krščanska miselnost?

Ljubezen ne zahteva neznačajne potrpežljivosti, tudi ne nekritične in slabotne uklopnitve, ne brezsmiselne odpovedi samemu sebi. Ni istovetna z živalsko topostjo ali suženjsko strahopetnostjo.

Kaj mislite, nismo li norci, kolikokrat gremo drug proti drugemu z zagriženimi gesli tu nacionalizem, tu katolicizem, tu patriotizem, tam pacifizem, tu pridiga tam križarsko bojna pridiga. Ne opravičujejo in ne omadežujejo nas gesla, temveč miselnosti iz katerih se gesla porajajo. Toda z živketajočimi gesli le preradi oglušimo tih, a tako moteč glas vesti. Zakaj tudi v življenju narodov je etični ukaz največkrat neudoben. Toda kakor mora biti poedinec pripravljen, da doprinese etičnim idealom najtežje materialne žrtve, tako tudi narod, ki hoče obstati.

P. Lippert

Odpri roke, odpri srce,
otiraj bratovske solze.

Gorje mu, ki v nesreči biva sam,
a srečen ni, kdor srečo vživa sam.

Toda Jurček bradatega možička ne pusti v nevaren boj s pajkom. Raje potegne čarovno palico in trenutek nato se razpoči žival s takim treskom, da bi padel kmalu palček od strahu z lestve. Mreža, ki je pokrivala ljubko vilino bivališče, pa se pretrga na dvoje in pade na tla...

Vila se Jurčku ne more dovolj zahvaliti. Z nazidka splava in veselo zepleše okrog „čarodeja“. Poljubi ga na čelo in zašepeta: „Bog ti povrni, Jurček! Če boš potreboval kdaj mojega sveta, kar v tole cvetko dahni, pa bom takoj pri tebi!“ Ko mu pokloni krasno rdečo vrtnico, odhiti, kakor bi se sramovala, med svoje rožnate blazine.

Jurček zavriska, poduha čudodelni cvet, možko kihne in zatakne dar za klobuk.

„Če tebe ne spremlja sreča, pa res ne vem, kaj naj rečem“, pravi Jurčku skoraj zavirljivo Pepček.

„Je že tako! Hi, hi, hi! Samo krepko jo moram držati, da mi ne uide.“ Ko to odgovori, pomaha palčko, ki spravlja lestev, ter se s prijateljem odpravi. — — —

Na gozdnem parobku zagledata fanta kraljeviča Orloslava, ležečega v travi z rokami pod glavo in v sladkem spanju.

„Hej! Za viteza se pa res ne spodobi, poležavati do opoldne“, se zasmeje Jurček in ga potrese. „Kaj pa počnete tukaj, gospodski brezdomec?“

„Čemu vprašuješ, ko vidiš, da sem na prostem prespai“, se skoraj razjezi vitez Orloslav. „Vse si je včeraj postavljalo hiše, samo zame ni nič ostalo, ker so vse grajske dele porabili za kraljevo palačo. Še stolpa mi niso pustili!“

(Dalje prihodnjič)

Mladini

Trgaj in nabiraj cvetje,
dokler sije mladotje
in na prsi ga pripni.
V šopke ga povij in venca,
vedno pa varuj se sence,
da ti cvet ne obledi.

Tvoja pota in stezice
peljejo le med gredice,
da nabiraš cvet gredoč;
Nikdar v siju mladotja
zlobno ne utrgaj cvetja,
da ga streš in vržeš proč...

Drobne cvetke naj živijo
in cvetijo sebi v kras.
naj gredice nam krasijo,
dokler ne zdrobi jih čas.

Limbarski

Delavsko pravo

Skoraj v vseh industrijskih državah zahteva delavstvo udeležbo na dobičku iz dohodkov dela in proizvodnje. Tu in tam se je zakonodaja že lotila tega vprašanja. Temeljna načela gredo pri raznih državah v različne smeri, ali v podržavljenje ali v socializacijo podjetij. Če naj dosežejo reforme pravi smoter, namreč pravičen socialni mir, je potreben sporazum in sodelovanje delodajalcev in delavcev, umevanje in dalekovidnost delodajalcev za težke delavske prilike, a delavec mora imeti zavest odgovornosti.

Naj navedemo socialno zakonodajo v Združenih državah in Franciji. Zanimivo je, da je vladal med svetovno vojno v Združenih državah skoro vedno delavni mir. Pod vladnim nadzorstvom sta tesno sodelovala delavstvo in vodstvo podjetja. Ustanovili so obratne odbore, v katerih je bilo zastopano delavstvo in vodstvo podjetja. V teh odborih so se obravnavala in sklepala vsa vprašanja, ki so se tikala obratovanja. Ob koncu vojne je bilo v Združenih državah 5000 tovarn z več kot 8.000.000 delavcev. V vseh teh tovarnah so delovali brezhibno obratni odbori, ki so imeli posebne naloge, katere so reševali v pogostih rednih sejah. Osnovali so tudi posebne odbore za posebne naloge, tako za splošna vprašanja proizvodnje, uporabo surovin, stroške, za zboljšanje proizvodnje, za varnostne naprave, za odpočitek in zdravstvo ter higijeno in prehrano, za uporabo odpadkov itd. Delavci so dobili poziv, naj stavijo predloge za zboljšanje proizvodnje. Ti soče takih predlogov je stavilo delavstvo in za najboljšo dobilo tudi državne nagrade. V področje teh odborov ni spadalo pregledovanje poslovanja, zlasti poslovnih knjig in razdelitve dobička. Seje obratnega odbora je vodil poslovni ravnatelj, zastopani so bili strokovni poslovodja, prostovoljni člani podjetja in delavstva. Kako plodno je bilo sodelovanje podjetja in delavstva, se razvidi tudi iz tega, da je bila sklenjena in podpisana že leta 1942 odpoved sleherni stavki. Delavstvo se je začelo držalo tega sklepa ves čas vojne. Tako so ti odbori po vojni prenehali, kar ni rodilo dobrih sadov. Končno jih bo država zopet uvedla in uzakonila.

Francija je že med vojno pod vlado generala De Gaulle-a napravila načrt za socialno obnovo. Najvažnejša točka tega je bila, da mora biti delavstvo soudeleženo pri vodstvu gospodarskega življenja in pri upravi obratov. Takoj ko so osvobodili Francijo, so osnovali v mnogih tovarnah proizvodniške upravne odbore s prvenstveno nalogo, da obnovijo industrijsko delo. Z zakonom od 22. februarja 1945 so bili uvedeni obratni odbori za vsa podjetja, ki so zaposlevali nad 100 delavcev in za vsa ona podjetja, ki so imela zaradi svoje posebne proizvodnje splošno priznani gospodarski značaj. Člane obratnih odborov volijo delavci in nastavljeni inženirji, vodje oddelkov, mojstri in njim enaki. Voli se v posameznih podjetjih po listah, ki jih postavijo najmočnejše strokovne organizacije — krščanska in marksistična; večkrat se postavi sporazumno tudi samo ena lista. Članstvo upravne odbora obeh mezdskih skupin se uredi sporazumno med predstojnikom podjetja in strokovnimi organizacijami po posebnem ključu. Poprej navedeni zakon je obratnim odborom dal le posvetovalno moč in pravico vpogleda v celoten obrat. Krščanske strokovne organizacije so pa odločno zahtevale, da imajo obratni odbori sodooločujočo besedo tudi pri vodstvu podjetij. Na njihovo zahtevo je narodna skupščina zakon od 22. februarja 1945 izpopolnila tako, da obratni odbori sodooločujejo pri obratnih podjetjih, ki se tičejo načrtov proizvodnje, obračunavanja in razdeljevanja dobička in da imata dva člana obratnega odbora vstop v upravni svet, ter da spada v njihovo področje tudi odločanje o mezdah. Tako so dobili obratni odbori močan gospodarski vpliv v podjetjih, nosijo pa tudi težko odgovornost za njihov prospeh, česar se tudi zavestno dr. I. C.

V mladem svetu

Kolika je razlika med rojstvom moškega ali ženskega otroka Kadar se v vladarski hiši rodi moški naslednik, pretrese zrak stoden topovski strel, a dovolj je enaindvajset izstrelkov, če je zagledala luč sveta kneginja. Pa tudi v majhni kolibici vse drugače pozdravijo rojstvo dečka kot pa deklice. Kakšno razočaranje, če je prvi otrok deklica. Toda to je le v prvem trenutku, kajti enega kakor drugega sprejmejo povsod z ljubeznijo in največjim veseljem. Hiša je pač srečna šele takrat, kadar jo božajo pogledi nedolžnega očesa; ta nežna svetloba ima pač enak vpliv na srca starih, pa naj prihaja iz oči sina ali hčerke.

Nežni pogled otroka vžiga iskre ljubezni v vseh srcih, on blaži gube očetovega čela in otira solze z materinega očesa.

Otrok je najtrša vez, ki veže roditelje, ob njem se zopet pomlajajo in z njim še enkrat doživljajo mladost.

Res, različna so upanja, ki se porajajo ob rojstvu dečka ali deklice, drugačna bodočnost se pripravlja in gradi deklici, druga za fanta; toda doma ni med njima razlike in je tudi ne sme biti. V vsakega otroka enako ljubijo, brez razlike spola, vsak je enako drag in ljub. Tu vlada sreča že samo zaradi tega, ker je otrok v hiši.

Bilo poleti ali pozimi, v jeseni ali spomladi, otrok je roditeljem toplo sonce, ki jih greje in oživlja.

Vsekakor se opaža znatna razlika med dečkom in deklico. Deklica je telesno, nežnejša, njen pogled drugačen, kot oni od dečka, bodočega gospodarja in zapovednika. S svojim pogledom se nam zdi deklica kot bi hotela reči: vse mi je všeč, vse mi ugaja, dočim izraža deček s svojimi očmi željo po izvrševanju njegove volje: hočem, da mi je vse pokorno. Tudi njun jok se med seboj močno razlikuje. V dekliškem joku je neko potrpljenje in popustljivost, dočim izraža deček z njim svojo nasilnost, kot bi moralo biti vse po njegovi volji.

Najzanimivejši in najlepši je pri otroku pač oni čas, ko se v njem budi prvo čustvo. Prav pravi Puškin: „V tem času delajo nebesa čudeže. Prav lahko čutiš prvo svitanje v otrokovem srcu in doživljaš, kako preskakuje iskra od srca do srca. Globoke slutnje mu s svetlim plamenčkom sijajo iz oči, ki ti zatrjujejo, da poznao radost in tajinstvenost življenja. Toda duša deklice leta po cvetličnih gredicah, srce se predaja ljubezni, žrtvovanju in delu.“

Fant drugače izraža svoja čustva. Prvi dve leti je samo pri mami in se za očeta skoro ne zmeni, dočim se deklica vsakemu prijazno nasmiha, hoče iti v njegovo na-

ročje, a že v drugem letu je polna ljubeznivosti, nežnosti in ljubkosti. Tu se njena čustva pojavljajo v najlepših odsevih in barvah. To nam prav lepo opisuje mož z drobnogledom v srcu, Andersen, ko piše:

„Včeraj sem slučajno pogledal na majhno, s hišami zaprt dvorišče, po katerem se je sprehajala koklja z enajstimi piščeti. Majhna in nežna deklica je skakljala okrog njih; koklja se je šopirila in razprostirala svoja krila kot v obrambo svojih malčkov. V tem pride dekličin oče in jo graja, ker vznemirja srečno družinico, a jaz grem, kakor da se ne bi nič zgodilo, dalje. Drugi večer pogledam nehote na isto dvorišče in zagledam isto malo deklico, ki pravkar odpira vrata kurnika in leže h koklji. V tem pride oče, jo prime za roko in še ostreje kot prejšnji dan okrega, ker vznemirja piščeta. Deklica ga pogleda z velikimi modrimi očkami, ki so jih zalile solze in reče: „Saj nisem hotela nič narediti, le kokljo sem hotela poljubiti in prositi odpuščanja, ker sem ji včeraj nagajala, a si ti nisem upala prej povedati.“

Ali ni to lep dokaz nežnosti in ljubezni? Na drugi strani pa se pri fantu že zgodaj kaže podjetnost, drznost in egoizem, dočim se pri deklici v vsem njenem bistvu izraža nežnost, sočustvovanje in ljubezen do živih in neživih bitij.

Deklica ne more živeti brez materinega poljuba in objema. Če ji ga mati za kazen odreče, je vsa nesrečna in neprestano misli na to, če ji bo mamica odpustila in se spravila z njo.

Dečka taka kazen le redkokdaj vznemiri. Njemu je običajno težje preboleti dober grizljaj, ki mu ga ne dajo, kot pa materin objem.

Ko se uče otroci hoditi, izgleda, da posnemajo deklica korake spretne plesalke, dočim imamo pri fantih vtis, da žele, da bi pod njihovimi nogami nikdar več ne rasla trava.

Kadar so otroci toliko dorasli, da že sami, brez pomoči starejših hodijo, takrat pride v otroško sobo novo življenje. Pri otrocih pride takrat takomenova doba igre, v kateri najlažje opazujemo značaj bodoče žene, oziroma moža.

Deklica se igra s svojo punčko, jo oblači, češe, ona ji je mati, kuharica, perica in ne vem kaj še. Ves dan se vrti okrog nje in nikdar ji ni dolg čas. Tudi k počitku jo spremlja. Ves drugačen pa je deček. On ima puško in sabljo, konje, voz, vlak. Z vsako kretnjo se v njem izraža bodoči gospodar, ki bo z vsemi sredstvi uveljavljal svojo voljo. (Nadaljevanje prih.)

Škocijanski igralci

Mnogokaj se v zadnjem času sliši o kulturni enakopravnosti koroških Slovencev in navdajajo nas pač največji upi, da bodo vendar enkrat uresničene stoletne sanje Korošcev, da bodo lahko na svoji zemlji in v svojem jeziku pokazati svetu vse svoje kulturne in narodne vrednote, ki so v tej zemlji zrasle, jih oplemenitili in razvili, da bo tako Koroška zemlja res dobila v svetu mesto in priznanje, ki ga zasluži. Odkar je po dolgih naporih dovoljena Prosvetna zveza, katere namen je to domačo kulturo gojiti in pospeševati, so naši upi še toliko večji, saj je sedaj pač uradno dovoljeno gojiti domačo kulturo v vseh njenih panogah, čeprav je bila sedaj dolga desetletja tako zatirana in stavljen v vrsto manjvrednih in barbarskih kultur. Čeprav so nam koroškim Slovincem neprestano dokazovali, da sploh nismo narod, še manj, da bi imeli svojo kulturo, smo kljub temu ohranili dediščino svojih očetov, čisto in nedotaknjeno in danes hočemo to dediščino spet pokazati vsemu svetu.

Nikakor pa ne smemo biti preozki v svojem kulturnem udejstvanju in misliti, da obstoji vsa naša kultura v igranju domačih iger in še to povečini burk in v raznih pevskih nastopih. Kultura je tako obširna, kot je obširno človekovo udejstvanje. Zato bo nujno treba začeti z najširšim izobraževalnim delom preprostega kmečkega ljudstva, saj vemo, kako prav ta izobrazba manjka našemu kmetu. Sistematično bo treba začeti v okviru Prosvetne Zveze s predavanji, ki bodo zajela vse človekovo udejstvanje, treba bo poučiti ljudi o najrazličnejših gospodarskih vprašanjih, o združništvu, o slovenski preteklosti in boju za samostojnost, živo jim bo treba razlikati lepoto slovenske besede in pesmi, da se je ne bodo sramovali, kar se še vedno dogaja, pokazati jim bo treba pomen domače slovenske knjige, opisati jim lepo naše slovenske zemlje, razložiti jim pojm narodne zavesti in nje vrednote in potrebnost, poleg tega jim bo važna naloga Prosvetnih društev dati svojim članom novo srčno kul-

Slovenske zadruga na Koroškem

Kadar govorimo o naših zadrukah, govorimo navadno o Zadrugi zvezi. To izražanje pa ni povsem točno. Zveza je združene slovenskih zadrug na Koroškem, v prvotnem pomenu pa je to zadruga zase, ki ima namen nadzorovati delovanje ostalih zadrug in opravljati njihov odvisni denar. V gospodarskih zadrukah so združeni ljudje, v Zadrugi zvezi pa zadruga. To je treba povedati zato, da bodo ljudje razumeli, če na eni strani dela za svojo vzpostavitev odbor Celovške posojilnice, na drugi pa Zadruga zveza. Če oba dva odbora hodita svojo pot, je to popolnoma prav. Vsa pač po svoje išče srečo. To ni nobeno nasprotovanje ali ovira za razvoj drugega. Uspeh bo pač pokazal, kdo je izbral boljši način.

Zadrugi komisar v času nacističnega gospodarstva, Geissner, se je močno trudil, da bi zatrl slovenske zadruga, kar mu je žal tudi uspelo. Vkljub vsemu pa je Zveza le ostala pri življenju, ker je Geissner pravilno sklepal, da je brez zadrug tudi Zveza brezpomembna. Geissner je del slovenskih zadrug spojil z nemškimi, kjer pa nemška zadruga ni bilo pri roki, je prevzel slovensko zadruga in ji dal nemški odbor. S tem so postale naše ustanove nemške. Biti Slovincem je veljalo takrat na Koroškem zločin. Govoriti ali pisati pa so smatrali za nedopustljivo žalitev nemštva.

Zdaj smo na tem, da se delo naših zadrug in posojilnic obnovi. To delo ne bo tako lahko, kot nekateri mislijo. Za delo bomo morali prijeti sami. Pri tem pa upravičeno pričakujemo vso podporo deželne, kakor tudi zvezne vlade.

Velika težava je v tem, kakor sodijo pravniki, ker pravno zadruga več ne obstojajo in ker so tudi odbori zadrug izbrisani iz zadrugnega registra. Nemška zveza, ki je priključila slovenske zadruga je sklicevala občne zbere, na katerih so prodajali posestva, prepisovali dolžnike in brisali vknjižbe.

Ravnatelj nemške Zveze stoji na stališču, da naših zadrug ni več, in da je sedaj samo ena možnost: ustanoviti nove zadruga, če jih finančno ministrstvo dovoli. Mi smo mnenja, da zadruga ni kos papirja, marveč jo tvorijo osebe, ki se jih ne da kar tako uničiti in izbrisati. Zato hočemo tudi vzpostavitev starih zadrug in ne ustanavljanja novih. Sam ravnatelj Državne banke je priznal, da ne gre za ustanavljanje novih zadrug in zato ni treba šele predhodnega ministrskega dovoljenja. To so zmešnjave, pri katerih pa žal nihče točno ne ve, kako jih je treba odstraniti. Popolnoma napačno bi bilo, če bi pri tem mislili, da se nemška Zveza („Verband“) navdušuje za izstop slovenskih zadrug.

Deželna vlada je izdala 6. marca znani odlok, ki določa vzpostavitev slovenskih kmetijskih zadrug. Do tega odloka je prišlo na podlagi razgovorov med deželno vlado na eni strani, ter g. Ostermanom in msgr. Podgorcem na drugi strani. K uspehu je pripomogel tudi dr. Petek, ki je posredoval pri angleški vojaški vladi.

Naloga novih komisarjev, ki so zamenjali Geissnerja je, da izvršijo veliko delo in oživijo zadruga. Če kdo misli, da je postavitev komisarjev krivična in proti demokratičnim načelom, ker možje niso bili voljeni, je to pač njegova stvar. Kako si misli tak človek iskati pravico na demokratičen način, nam ni znano. Kdor računa s številkami, kot bo treba tu, pač ve, da te niso demokratične, ne aristokratske, kakor tudi pravica ni politična stvar. Vsem je pri srcu, da se vzpostavijo zadruga. Postranska stvar je, če se to izvrši s komisariji ali pa brez njih. Upajmo, da bomo v bližnji bodočnosti že videli kako se bo delo razvijalo.

Msgr. Val. Podgorc

v vlogi Lucije, ljubka Povoden Pepca v vlogi Jankotove hčerke Marice, Wutte Jože v vlogi trgovca Steforda, kakor tudi vsi ostali, so svoje vloge izredno lepo rešili. Jasno je, da so bile tudi te in one napake, ki pa jih opazi samo kritično oko, vendar moramo priznati, da je škocijanska igralska družina tako v tehnikah govora, kot tudi v dodajanju na zelo lepi višini in pričakovati je, da se bo po pridnem delu in študiju razvila v eno najboljših koroških igralskih družin.

Tudi beseda režiserja, ki jo je povedal ob koncu je omembe vredna. Dejal je namreč, da se ob slovenskih kulturnih prireditvah lahko vsakdo, ki je dobro misleč, prepriča, da se v njih ne prodaja nobena politika, kot se to vedno Slovincem očita, ampak, da je v teh prireditvah izražena samo želja po življenju in svobodnem kulturnem udejstvanju vseh koroških Slovencev, ki se moramo strniti v mogočno enoto, ki bo vsa prežeta od narodne zavesti in ljubezni do domače zemlje in besede stala kot močan zid in pregrada proti vsem tujim vplivom in mislečnostim.

Prehrana živine

Kakor lani tako moramo tudi letos s strahom ugotoviti, da je bila košnja sena zelo majhna in pičila. Če bi jo primerjali s pridelkom sena v povprečnih letih, bi se izkazalo, da marsikje — ali še bolj prav — skoro povsod zaostaja več kot polovico pod normalnim pridelkom. Letos se je izredni suši v pomladanskih mesecih pridružil še črv (podjed). V kolikor ni tu in tam travne ruše uničila suša, jo je spodjedel črv, ki ga je letos v zemlji strahotne množine. Pozna se pač, da med vojno niso ljudje zadosti pokončavali majskega hrošča; zato se je razvil v takem številu, da resno ograža kmečke pridelke. Pri kopanju zgodnjega krompirja se je kmet mnogokje z žalostjo prepričal, da je krompir hudo objeden. Ni povsod enako, ali škoda, ki jo je napravil črv, je velika. Spodjeda zlasti tudi živinsko krmo, v prvi vrsti peso. Po nekaterih predelih slovenske Koroške se rastline pese kar sušijo: črv je spodjedel koreninice, ki dovajajo rastlini hrano in jo na ta način uničili. Črv dela škodo tudi na fižolu in turščici. Z eno besedo — naša živinoreja je ogrožena v tako nevarni meri, da je kmečke gospodarje prihodnje zime upravičeno strah.

O škodi na travnikih, ki so se nekaterim slovenskim kmetom dobesedno posušili, bomo v prihodnje še spregovorili. Danes nas pa čaka nujnejša naloga: kaj naj kmečki gospodar ukrene, da od svoje živinoreje odvrne usodno nesrečo?

Da je živinoreja steber našega kmetijskega gospodarstva, o tem ni treba na široko razpravljati. Saj ve to sleherni naš kmečki človek. Brez živine ni gnoja, ni delovne sile; zemlje torej ni mogoče ne pognojiti, ne obdelati. Propad živinoreje pomeni torej tak udarec našemu kmetijstvu, da ga niti prav oceniti ni mogoče. Če pa gospodarsko opeša slovenski kmet na Koroškem, je v veliki nevarnosti slovenska stvar v tej deželi v celoti. Vprašanje torej ni samo gospodarsko, marveč sega v mozeg naroda samega!

Kaj naj tedaj ukrenemo, da rešimo, kar se še rešiti da?

Pred očmi imejmo predvsem dvoje: a) veliko zelene krme na njivah in b) pašo.

1. Njivska zelena krma

Naš kmet pozna pod to besedo in prvi vrsti razne detelje. Ni dvoma, da so detelje (zlasti črna, nemška detelja in lucerna) najodličnejše krmske rastline, ki nam poleg izborne krme še zboljšujejo zemljo, ker ji dovajajo iz zraka dušik. Zato pa letos ravnamo z deteljami še posebno skrbno, da se nič ne pokvari ali zgubi. Paziti je treba zlasti na pravočasno košnjo. Pravočasno pokošena detelja ima vse redilne snovi v sebi in je izredno tečna; prestara detelja pa že oleseni in izgubi precej hranilne vrednosti. Razen tega pa kasna košnja zavira spodrast naslednje košnje. Držimo se pravila: ko začne detelja iti v cvet, je godna za košnjo.

Toda letos nas samo detelja ne bo rešila iz stiske. Tačas ko smo jo sejali, pač nismo vedeli, kakšna bo letošnja stiska za krmo. Zato detelje nismo sejali več kot ponavadi. To je pa letos odločno premalo! Pomagati si moramo s tem, da še sedaj sejemo razne

Sadjarji pozor!

Kmetijska zbornica za Koroško, oddelek za sadjarstvo in vrtnarstvo sporoča: V območju mesta Celovca so ugotovili v zadnjih dneh močen porast listne uši San José, ki je največji škodljivec sadnega drevja. Da bi bilo mogoče podvzeti najnujnejše ukrepe proti temu škodljivcu in obvarovati domače sadjarstvo, je predvsem potrebno, da se ugotovi meje med zdravimi in okuženimi rastlinami. Vse sadjarje pozivamo, da v lastno korist preiščejo svoje drevje in jagodne grme in v slučaju izsleditve tega škodljivca to takoj javijo Zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo, oddelek za sadjarstvo in vrtnarstvo, Celovec St. Veiterring 55/59. (Kammer für Land- und Forstwirtschaft, Obst- und Gartenbauabteilung, Klagenfurt, St. Veiterring 55/59). Ta bo potem po izvedenih ugotovitvah, ali gre res za tega škodljivca.

Znaki ušivosti drevja so če:

1. vrste sadja s svetlim lubjem pokažejo, posebno po dežju, dobrovidne rdeče lise na deblu in vejah.

2. dobijo jagodni grmi (posebno ribizel), vejice, ki izgledajo, kakor s pepelom posute.

3. so veje sadnega drevja pokrite s pepelnato sivimi skorjami.

4. se pokažejo rdečeliasiti sadeži.

Na listno uš San José opozarjajo rdeče lise, ki dosežejo na jabolkih in hruškah velikost leče. Te lise imajo v sredini sive luskinice, ki se jih da obrisati, so velike kakor bucica in se nahajajo posebno nakopičene v čašni in pecljevi jamici. Okuženo sadje se more porabiti doma.

krmske rastline za zeleno (sveže) krmljenje. Med te štejejo zlasti graščico ali grahoro in pa turščico. Da je grahorna mešanica odlična zelena krma, je pač dovolj znano. Letos jo je treba sejati več kot druga leta, da bomo te krme imeli še v pozni jeseni. Čim dalj bomo živino prerediti s svežo krmo, tem bolj bomo hranili seno in otavo, ker bo obojega bolj malo. Seveda ne smemo pozabiti, da bo pridelek lep le, če je zemlja dovolj pognojena.

Isto velja za zeleno turščico ali koruzo. Ta je prav imenitno krmilo, ki ga živina rada žre in zelo ugodno vpliva na mlečnost pri kravah. Sejmo letos mnogo krmske koruze! Nekaj jo bomo pokrmili v svežem stanju, ostalo bomo zrezali in skisali v silosu. Da, da, silo, to je v težkih letih kot je letošnje, pravo odrešenje za živinorejo! Kdor nim silosove jame, bo letos to gotovo obžaloval. Sicer pa pravi pregovor: sila kola lomi. V silo mora biti marsikaj dobro, kar bi sicer ne bilo. Tako je tudi s silom. Za silo bo dobra kar navadna, meter globoka jama. Na tem mestu sedaj take jame za kisanje krme ne moremo na drobno popisovati. Kdor bi se zanjo zanimal, naj se obrne na pristojno kmetijsko-pospeševalno oblast, kjer mu bodo svetovali kako in kaj. Mi samo opozarjamo na to in pristavljamo, da bo v bodoči zimi ravno kisla krma reševala našo živinorejo.

Izgledi za pridelek v zapadni Evropi

V sledečem podajamo poročilo Reuterjeve agencije o izgledih za pridelek v nekaterih večjih zapadnoevropskih deželah.

V Franciji kaže letošnji pridelek le majhno povišanje lanskega. Po sodbi strokovnjakov pa to še vedno ne zadostuje, da bi bilo možno povišati povprečne deleže v doleditvi.

Letošnji pridelek krompirja cenijo na 7.500.000 ton v primeri z lanskimi 5.250.000 tonami, ker je suša v poletju ovirala rast. Ampak tudi ti računi predstavljajo samo polovico pridelka iz leta 1938, ki je znašal 15.000.000 ton krompirja.

V Belgiji pričakujejo letos zvišanje žitnega pridelka od 20 do 30% od lanskega. Domači pridelek pšenice bi po vsem mnenju mogel kriti potrebo lastne dežele za 3 do 4 mesece, ampak 700.000 ton pa morejo še dobiti, da bo zajamčena prehrana do prihodnje žetve.

Vsi znaki kažejo, da more računati Španija z bogato žetvijo. Neuradne cenitve navajajo okrog 3.800.000 ton. Nekateri cenijo žetev na 4.500.000 ton, kar bi krilo normalno potrebo Španije za eno leto. Glede proizvodnje olivnega olja so izgledi zelo dobri, njene posledice pa bomo občutili šele pozimi.

Prekomerno deževje maja meseca je razočaralo res dobre izgledne na Portugalskem. V dobrih letih pridelala Portugalska le okrog 2/3 svoje potrebe pšenice, koruze in drugih žitaric. V preteklem letu je znašal njen uvoz 266.000 ton.

Portugalska nima razen konzerviranih sardel ničesar, kar bi mogla izvažati. Njen uvoz se ne omejuje samo na pšenico, uvažati mora tudi koruzo, riž, ječmen in če je mogoče tudi krompir.

Pravne zmote

Stari Rimljani so rekli: „Pravo je umetnost dobrega in pravnega.“ To načelo bi moralo veljati za vse čase in narode. Pravičnost je temelj poštenega človeškega sožitja, družabnega in državljskega življenja. Že naravno pravo zahteva enakost vseh ljudi pred zakonom, enako pravico in svobodo za vse ljudi.

Od teh obče veljavnih načel pa se je človeštvo večkrat oddaljilo. Dokler je še oblast vztrajala na teh načelih, je vladala pravna gotovost. Ko se je pa oblast v svojo korist, ali v korist ene ali druge stranke, četudi večinske, posluževala odredb in ukrepov, ki so nasprotovali čutu varnosti in pravice je nastala pravna negotovost, zmeda v zasebno-državljsko pravnih in mednarodnih odnosih. Nacistično načelo: „Kar koristi nemštvu, je pravica“, je imelo strašne posledice, ki so jih čutili poedinci ustanove, veroizpovedi, stranke, države in narodi na vseh področjih javnega in zasebnega življenja. Kake nasledke je imelo prisilno preseljevanje kar je bilo proti vsem človeškim načelom in pravnemu čutu. Kako strašno je bilo pobijanje nedolžnega prebivalstva po vseh delih Evrope, kaj vse mučenje, ječe, taborišča s plinskimi celicami! In vse to na osnovi „zakona o okrepitevi nemštva!“

Brez kazenskega postopanja ali z nepravilnim in krivičnim pravnim postopkom je bilo mnogim odvzeto vse zasebno premoženje. Tako je nastala strašna pravna nego-

2. Paša

O pomenu paše za živino se je že veliko črnila pretočilo, pa se vendarle človeku zdi, da naš kmet še vedno paše ne ceni dovolj. Da je paša izredno sredstvo za prihranek na krmi čez poletje in jesen, je znano. Tudi to vsi vemo, kako paša ugodno vpliva na zdravje in dober razvoj živine, posebno mlade. Vendar kmet le prerad drži živino v hlevu, češ, najmanj je sitnosti z njo, če je na verigi. Letos je pa vprašanje paše naravnost usodnega pomena! Na vsak način mora veljati pravilo: **po možnosti gonimo vso živino na pašo in jo pasimo v pozno jesen.** Suho krmimo res samo v izjemnih primerih. Skrbimo, da bodo pašniki vedno v redu! O tem bomo ob svojem času še pisali.

Za danes naj omenimo le še pomen planinskih pašnikov. Morda naši gospodarji niso vedno vsi vrednotili teh pašnikov tako kakor zaslužijo. In nemara tudi niso posvečali planšarstvu tiste pozornosti, ki jo je vredno. Takšna katastrofalna leta, kakršno je zastran živalske krme letošnje, naj zbudijo našim gospodarjem njih gospodarsko vest. Vprašajmo se, ali je bilo prav, če smo se upirali kaj žrtvovati za ureditev planinskih pašnikov? In se v bodoče v tem oziru poboljšajmo!

Jedro in stržen našega kmetijskega gospodarstva—naša živinoreja — je v nevarnosti. Rešujemo jo, dokler imamo še kaj časa in kaj možnosti. Ko pride zima v deželo in najde naše senike in vsivli napol prazne, bo prepozno. Sedaj je pa še čas.

Če vzamemo Nemčijo kot celo, bi mogli primerjati letošnjo letino z lansko. V britanski zasledbeni coni pričakujejo pridelek krompirja v višini okrog 5.500.000 ton in nad 1.300.000 ton pšenice in drugih žitaric. Ampak tudi, če bi se pokazala žetev kot rekordna žetev, bi ostala še vedno razlika med pridelkom in potrebo v britanski coni, ker pridelki na noben način ne zadostujejo za prehranjevanje, tudi če bi bilo na razpolago dovolj poljskega orodja in gnojil za zvišanje pridelka.

Izgledi za pridelek v ruski coni so dobri. Najbrže bo možno dobiti tu precejšen presežek na pšenici, ki ga bodo potem porabili za izmenjavo z drugimi pridelki drugih con.

Razmere v ameriški in francoski coni so iste kot v britanski coni.

Na Danskem upajo doseči to leto najmanj isti pridelek kot lansko leto, pri čemer so spravili pod streho lansko leto 3.500.000 ton žita vključno 230.000 ton pšenice 320.000 ton riži 1.230.000 ton ječmena in 950.000 ton ovs.

Izgledi za pridelek v Švici so dobri, toda kljub racioniranju kruha in povečane posejane površine za krušne žitarice, ne da pridelek več kot tretjino neobhodno potrebne porabe. Kar manjka morajo uvažati.

Izgledi za pridelek v Italiji so dobri in upajo, bo znašal pridelek pšenice 5.700.000 ton, pridelek koruze 2.200.000 ton, pridelek riža nekaj manj kot 500.000 ton in pridelek ovs okrog 500.000 ton. Krompirja upajo pridelati 3.000.000 ton, skoro še enkrat toliko kot lansko leto. Toda niti pri tem pridelku ne more Italija kriti svoje minimalne potrebe, če ne postopa s svojimi zalogami jako previdno.

I. S. B. Viena, Feature Section, Globe Reuter.

Nabirajmo gozdne sadeže

Ze od davnih dni so ljudje z velikim veseljem pričakovali prvih gozdnih sadežev, ki so jim bili kot nekaka nagrada narave. Pri nas na Koroškem so gozdovi prav radodarni. Predvsem raste po njih veliko borovnic ali kot pravimo črnice, malin, gob pa tudi zdravilnih zelišč, ki jih nikakor nismemo podcenjevati. Čeprav nabiranje teh sadežev ne predstavlja stalnega zaslužka, vendar predstavlja za nekatere družine, zlasti pa še v teh časih dokaj dobičkanosno delo. Pa tudi tistim, ki nabirajo sadeže le za domačo uporabo, se to izplača.

Zato pohitimo sedaj z nabiranjem malin in gob, ki nam bodo pozimi zelo prav prišle. Glejmo, da v jeseni ne bomo pozabili na bukov žir, ki je važen za pridobivanje jedilnega olja!

Spoštovanje in priznanje delu

Znameniti angleški pisatelj Carlyle je zapisal v svoji knjigi „Delaj in ne obupaj“ sledečo hvalo delavcu: „Dva človeka spoštujem. Delavca, ki se trudi in koplje zemljo in daje drugim njene plodove. Spoštujem trdo, grobo roko, v kateri je označeno kraljevo veličanstvo, kajti ta roka vodi žezlo tega planeta. Tudi trd, naguban in zamazan obraz s preprostim razumom je častiljiv, ker je to obraz človeka, ki živi tako, kakor mora človek živeti... Teško obloženi brat! Za nas se je tvoj hrbet upognil, za nas so se tvoji ravni udje in prsti skrivili! Toda ti delaš za neobhodno potrebno, za vsakdanji kruh.“

Še drugega človeka spoštujem. Zelo namreč spoštujem onega, ki dela duševno, ki ustvarja duhovne dobrine, ki ne dela za vsakdanji kruh, temveč dela za kruh življenja. Neizmerno pa me vzradosti, če sta oba nosilca svetih dobrin združena v ustvarjanju in delu.“

V dobi pomanjkanja in lakote je prišel od največje veljave vsakdanji kruh, z njim pa kmečki človek z žuljavimi rokami, upognjenim hrbtom, zgaran od dela, ogorel od sonca.

Meščan in mestni delavec vidita v kmetu le prepogosto suroveža, kristjana le na zunaj, sebičnega v srcu, ki gleda le nase in skrbi le zase, ki mu za občo dobrobit ni mar.

To ni pravi kmet. Tak kmečki človek nikoli ni bil!

Kje najdemo pravega kmeta in spoznamo njegovo dušo? Ta živi med svojimi brati, tam ga vidimo in tudi spoznamo.

Med vsemi stanovi si je ustvaril in obrnil najbolj zdrav pogled na življenski red. Njegovo mišljenje in delovanje se ne ravna po dnevnem mnenju in dnevnih novicah. Njegova načela so od rodu do rodu, so ista, nespremenljiva in nedotakljiva.

Ohranil je še stare šege in običaje. Nekaj se jih je v moderni dobi sicer izgubilo, a mnogo jih je ostalo in so poročstvo kmečke ljubezni in preproste zvestobe. Ostala je molitev, ostali običaji ob poroki, krstu, sedmini, ostali so božični in velikonočni prazniki, tudi pustne šeme, fantovska pesem in dekliški nageljčki.

Kmet živi izmed vseh najbližje zemlji in prirodnim zakonom, ki se najjasneje izražajo v setvi, rasti, zorenju in plodovih. On prav dobro ve, da ne bo nikdar premagal narave, ki bo ostala še vedno uganka tudi slavnim raziskovalcem in učenjakom.

Kmet je ohranil tudi enotnost krščanskega življenskega temelja. Verski temelj je oni temelj miru, zaradi katerega ga lahko zavidamo in pogosto celo razumemo.

Kmet mirno vsako stvar razmisli in pretehta, tiho dela in zamišljen hodi. Pozna globoko smotrnost nagonov, a jih ume krotiti in voditi po starih modrih izročilih in neminljivih zakonih.

Kmet daje narodu najboljše sinove in hčere, najboljše in najtrdnjše duhovne vrednote čeprav je pri tem sam pozabljen. Ob vojski in lakoti pa ga zopet pozna in občuti, da je najmočnejši steber vsega življenja.

Dr. I. C.

Šmihel pri Pilberku

V nedeljo dne 21. julija so pri nas uprizorili Škocijanci igrano „Z lastovkami“. Čeprav je vreme nekaj nagajalo, je bila udeležba precej obilna, saj so naši ljudje veselili, če si po vsakdanjih skrbeh morejo privoščiti lepo zabavo. Igralci so nudili več, kakor smo pričakovali. V jedru sicer resna igra je imela tudi dovolj smešnih prizorov. Šmihelci smo Škocijancem res hvaležni za njihov trud. Obljubili smo jim, da bomo tudi iz Šmihela prišli enkrat v Škocijan s kako lepo igro.

Prihodnjo nedeljo, dne 28. julija bomo imeli letos še drugič prvo sv. obhajilo. Ob tej priliki bo v Šerčerjevi dvorani otroška prireditve z dvema igricama, deklamacijami in petjem. K prireditvi ste vsi, ki morete priti, iskreno vabljeni.

Proslava obletnice „Koroške kronike“

V soboto, 20. t. m. so se na povabilo šefa Britanske obveščevalne službe v Celovcu, Mr. Sharpa, zbrali vsi nameščenci „Koroške kronike“, kakor tudi nameščenci tiskarne Carinthia, v kateri se tiska „Koroška kronika“ k prijetnemu večeru, ki je bil namenjen proslavi prve obletnice „Koroške kronike“. Prijetnemu in domačemu slavlju so prisostvovali tudi gg. major Routledge, msgr. Valentin Podgorc, dr. Joško Tischler, Franc Schnabl iz St. Ruperta in Jenko Metod iz Kotmare vasi. Povabljeni so bili zelo veseli, da so mogli v svoji sredi pozdraviti iskrenega prijatelja Slovencev Mr. Sharpa, ki je skupno z Mr. Hoggom izdal prvo številko „Koroške kronike“ in ki tudi danes vodi delo pri „Koroški kroniki“.

V slavnostnem govoru, ki ga je imel msgr.

Podgorc, je povdaril da zgodovina ne bo mogla iti mimo dela, ki ga je med koroškimi Slovenci opravila „Koroška kronika“ in tudi ne ljudi, ki so popravljali koroškim Slovincem od nacistov storjeno krivico.

Mr. Sharp je v svojem odgovoru naglasil, da je delo vedno z veseljem opravljal in da ga veseli, da je našel za svoj trud toliko razumevanja.

Ob koncu so navzoči še videli film o sprevedu narodnih noš 8. maja v Celovcu in o „Paradi zmage“ v Londonu, ki ga je poleg drugih predvajal Mr. Sharp.

V priznanje za razumevanje in žrtve so uslužbenci „Koroške kronike“ podarili Mr. Sharpu cvetje in druga darila z zagotovilo, da bodo tudi v bodoče vestno nadaljevali s svojim delom.

Naši najmlajši na delu

Pravilno rešitev naloge v „Mladem Korotanu“ so nam v tem tednu poslali naslednji:

Weiss Janez iz St. Janža v Rožu
Schwickert Marjetica iz Otoka
Lassnig Heinci iz Ledine
Slapnik Peter iz Remšenika
Ulbing Janez iz Dragnjič
Mack Franc iz Pliberka
Marta Lipnik, Črešnjak

Vsi imenovani bodo pri žrebanju poizkusili svojo srečo. Rešitve ostalih žal niso bile pravilne. Kdor rešitve še ni poslal, naj pohiti. Casa je le še štirinajst dni. Morda je

nagrada prav tebi namenjena. Poskusi srečo! Rešitve pošljite na Uredništvo „Koroške kronike“, Celovec, Völkermarkter Ring 25/L.

Slovenske oddaje v celovškem radiu

Vsak dan ob 20. uri 10 minut: poročila v slovenščini. V petek 26. julija ob 19. uri 30 minut: Primož Trubar začetnik slovenske besede (predavanje).

V nedeljo 28. julija, ob 19. uri 30 minut: Vaški večer v Škofičah (poje zbor Prosv. društva iz Škofič).

V četrtek 1. avgusta bo oddaja predvidoma ob 20. uri 30 minut. Morebitno spremembo časa bomo pravočasno sporočili.

Ten minutes English:

Little, much, many, few.

Pomni: little in much se uporablja pred samostalnikom v ednini, many in few pred samostalnikom v množini.

1. A poor man has little money; a rich man has much money. — Ubog človek ima malo denarja; bogat človek ima mnogo denarja.

2. He was not a little astonished. — On ni bil malo presenečen.

3. In a town there are many houses; in a village there are few houses. — V mestu je mnogo hiš; v vasi je malo hiš.

4. In summer it rains little; in spring it rains much. — Poleti malo dežuje; spomladi dežuje mnogo.

5. In a village there are fewer inhabitants than in a town. — V vasi je manj prebivalcev kakor v mestu.

A good Solution

„Now, boys,” says the schoolmaster, „suppose in a family there are five children and the mother has only four apples to divide among them. She wants to give each child an equal share. What must she do?” There is silence in the room. Everybody is calculating. At last one little boy puts up his hand. „Well, Johnny, what would you do?” asks the teacher. „Mash the apples sir.”

Words — Besede

Schoolmaster — učitelj
to suppose — pomisliti
among — med
equal — enako
share — del, delež
silence — mir, tihota
to calculate — računati
to put up — dvigniti
to mash — raztolči
solution — rešitev

Naloga. Prestavite v slovenščino:

I don't feel well.

I have no appetite at all.
It is a bad habit to be late.
English is an easy language, only its pronunciation is a little difficult.
This woman is the wife of Mr. Brown.
Let us go to the pictures to-morrow.
My friend will wait for me at the station.
I have come here to bring you good news.
I have got your kind letter.
She saw you yesterday at the cinema.

Besede k temu:

habit — navada
easy — lahko
pictures — kino
to be late — prepozno priti
language — jezik
news — novica, vest.

Ženski kotiček

Žanjice

Dozorela je pšenica, trudno kima klas težak
Urno sukaj srp žanjica, snope povezuje, možak.

Prepelica pedpedika, vabi družico mlado, delj in delj se z njo umika, kam se slednjič skrila bo?

Poludne je zazvonilo, zdaj sklenimo vsi roke. Dekla nese nam kosilo, použijmo ga sede.

Potlej Njega zahvalimo, ki je tak dobitnik nam. Za poletje nam in zimo z vrhom polni žitni hram.

J. Stritar.

Nedeljski sprehod

Vsak pošten in marljiv človek ljubi in spoštuje nedeljo. „To je dan, ki ga je postavil Gospod, veselite in radujte se v njem...“ stoji zapisano. Na ta dan se naše telo odpočije od težavnega tedenskega dela. Naša duša se dviga proti nebu in tam išče pokoja. Za trenutek pozabimo vsakdanje skrbi in notranje boli; naše misli romajo v nepoznano deželo in iščejo nežnih, tajinstvenih stvari v vesoljstvu.

Kakšno veselje in užitek nudi en sam sprehod v nedeljsko dopoldne! Z zanosom stopamo preko plodnih poljan in opazujemo, kako vse diha, raste in se raduje življenja. Sonce veličanstveno ogreva zemljo in ljudi ter olepšuje naravo s svojo kraljevsko lepoto. Ali je danes tam v gozdu koncert? Da, tudi ptički najbrž vedo, da je nedelja, zato prepevajo v radujoče se jutro.

Kdor bi ne ljubil šumljanja žuželk po travnikih? Žito komaj nosi svoje težko bogastvo in čaka, da bodo prišle brhke žanjice z nabrušenimi srpi. Prelep je pogled na valujoče žitno polje. To pomiri duha in nam daje zavest, da nam je zajamčen vsakdanji kruh.

Jezero je odprlo svoje modro oko in pozdravlja novi dan — nedeljo. Človeku se zdi, da mu je nebo poklonilo barvo, ker je tako čudovito modro. Bistri valovi veselo šumljajo. To šumljanje je kakor pesem in molitev. Ribice, ki ne poznajo ne duševne boli, ne solza, se igrajo v prosojnih valovih. Igrajte se, igrajte, moje male prijateljice! Danes ne bo hudega ribiča, ker je praznik.

Toda tam med travniki je še eno jezerce, ki je prav tako modro — njiva lanu. Nekoč bo morda imela kakšna ljubka nevesta balo iz njegovih vlaken. — O zemlja! Ti si dobra mati in daješ vsega v izobilju človeškemu otrokom. Samo ljubiti te morajo in obdelovati tvoja tla.

Kaj pošepetavajo drevesa? Ali si pripovedujejo pravljice med seboj? Kaj nam želijo cvetke povedati? — Vse nas spominjajo, da je svet božansko lep, če uživamo njegovo lepoto z nepokvarjenim srcem in čisto vestjo.

Gospodinski nasveti

Borovnična marmelada

Izbrane borovnice pretlačijo skozi sito ali na zato pripravljenem stroju. Na vsak kilogram soka vzemi 30 dkg sladkorja. Postavi posodo s pripravljanim sokom na hud ogenj, pa neprestano mešaj. Ko marmelada že kakih 20 minut vre, jo deni malo na krožnik in postavi na hladno, če se strdi je dobra, če ne, pa še malo kuhaj, pa zopet poskusi. Gotovo deni še vročo v steklenice, ki jih popolnoma mrzle zaveži s pergamentnim papirjem.

Borovnični liker

Vem, da poreče kdo, da je razkošje govoriti danes o likerjih, kaj jih šele delati, toda saj vem, da je na kmetih še žganja a ono prgišče sladkorja se izplača žrtvovati, posebno še, če se hoče tako „buteljko“ podariti komu za god aji rojstni dan.

2 l borovnic zmečkaj in postavi v klet za dva dni, potem jih ožmi in pusti, da stoji sok en dan, nato ga precedi skozi barheto ruto, primešaj mu 1—1½ l dobrega žganja ter pol kg kuhanega, očiščenega in ohlajenega sladkorja, 2 klinčka, košček celega cimeta. Ker ni vanilije, lahko zameš 3 na koščke rezane orehe. Postavi liker za 10 do 14 dni na sonce, potem ga še enkrat precedi, dobro zamaši in shrani.

Višnjevi liker

Stolci 2 l popolnoma zrelih višenj s pečkami vred, vlij nanje 1½ l dobre slivovke in 60 dkg sladkorja. Deni v veliko steklenico, dobro jo zamaši in postavi za tri tedne na sonce. Potem precedi in napolni steklenice, jih zamaši, zapečati, pa shrani.

Roman:

KRIŽ NA GORI

Ljubezenska zgodba

33. nadaljevanje

Večer za večerom je čakala Hanca. Napotila se je včasih, kadar je opravila delo in je odzvonila angelovo češčenje, iz vasi proti hribu. Zakaj Mate pride pač s tistim hladnim, ljubeznivim večernim soncem, ki ga je tako ljubil, pride naproti tistim večernim sencam, ki so ga tolikokrat spremljale, ko je romal iz globeli z žalostnim srcem, toda upanja polnim...

Čakala je in je gledala, roko nad očmi, zato da bi videla bolj natanko, če bi se zgenila senca na hribu, v poslednjem odsvitu večerne svetlobe. Zmračilo se je, davno že je ugasnilo sonce.

„Kje se mudiš? Kaj odlašiš?“ Ugasnil je večer za večerom in ni ga bilo...

Temno je pogledal oče nanjo, kakor da ga je bila globoko užalila.

„Kdaj pojdeš?“ „Kmalu!“

Šla je mati mimo in je zavzdihnila.

„Nisi storila prav, Hanca! Vdrugič je šla sreča mimo tebe, pa je nisi marala!“

Z bistrejšim očesom se je ozrla Hanca na obadva in zasmilila sta se ji, kakor da ju je bila užalila resnično Stara sta bila že oče in mati, vsa sključena in uboga.

„Saj se povrnem... in pisala bom!“

„Pa kdaj misliš na pot, s kom? Kaj boš v mestu?“

„Služila bom!“

„Ali je laž?“ je pomislila Hanca, ko je komaj izpregovorila. „Ne, ni laž; bilo bi jima težko, če bi jima povedala resnico...“

Svetlejši so bili že večer, brstelo in poganjalo je že tudi v globeli, nebo je bilo temnejše in višje, modrosinje, bolj beli in čistejši so bili drobni oblaki, ki so se igrali in podili po njem v toplem pomladanskem vetru.

Hanca je hodila po vasi kakor tujka Nemirno, zmerom bolj nestrpno je bilo njeno srce. — kakor človeku, ki je bil že vse ostavil za sabo, poslovil se od doma in od prijateljev ter čaka na peronu dolge in puste ure, a vlaka ni.

Kadar je delala, se je roka tresla in je padala trudna v naročje, oči so strmele skozi okno. Večer za večerom, predno je upihnila luč, je brala njegovo pismo in zmerom večja je bila njena bojazen... Kakor da bi ležal človek na postelji, ves že suh in blede, odpiral mukoma trudne oči ter se poslavljajal...

Zaspala je in sople nemirno, veter je bil zunaj in je narahlo stresal okno, prišel je nenadoma preko hriba in je zdramil nočne sence.

Tedaj se je vzdignila sunkoma v postelji, skočila je na tla in je razprostrla roke, kakor da bi mu hotela braniti dalje.

„Ne, Mate, nikar!... Usmili se sebe, ne mene!“

Vzkliknila je in mrzel, silen strah je bil v njenem glasu...

„Kaj se mi je sanjalo?“ je pomislila in se ni mogla domisliti... Odela se je preko glave in je molila s trepetajočimi ustnicami.

III.

„Ne, Mate, nikar!... Usmili se sebe, ne mene!“

Ves se je stresel, zavzdihnil je globoko in kakor da se je zdramil. Začul je glas iz daljave, ugledal je obraz, proseč in prestrašen in obup, top in velik, se je odvalil od srca.

Ostavil je bil popoldne svojo pusto izbo, toliko bolj pušto, ker je sijalo vanjo pomladansko sonce.

Napotil se je križem po ulicah, koder so ga pač nosile noge, toda ogibal se je skrbno velikih, svetlih, gostoobljudenih cest. Ni mu bilo v poslednjih časih več veliko do obleke, toda maral ni, da bi zijaši za njim. Hlače so bile spodaj že zelo razcefrane, sukinja je bila ogoljena in posvaljkana, klobuk je bil vegast, čisto brez oblike; posebno so ga jezili čevlji, zato ker so bili spodaj, kjer jih živa duša ni videla, še skoro celi, zgoraj pa so pokali in zevali.

Dan mu je bil dolg; časa je imel veliko, da bi spal in je legal pozno, toda zdramil se je redno vsako jutro, ko je komaj zasijal prvi žarek skozi okno. Nato je ležal do poludne in vse telo ga je bolelo. Na akademiji že davno ni več bil in zdelo se mu je, da bi tudi ne šel, če bi hlače, ne bile razcefrane. Čemu pač?

Srdilo ga je sonce; stalo je visoko, kakor pribito; kadar se je ozrl, je bilo še zmerom natanko na istem mestu, za dve peti nad sosednjo hišo. In v soncu, tem mehkem, po-

mladanskem, so bili celo obrazi jetičnih delavcev v predmestju tako veseli, ponosni in polni življenja, da se je z mrkim pogledom oziral nanje in je hitel s povešeno glavo mimo, gnan od zoprnega in nerazumljivega sramu...

Laže mu je bilo, kadar se je znočilo in so tonile v somrak ozke predmestne ulice. Vzdignil je glavo, pogled mu je bil bolj svoboden in hodil je bolj počasi. Stopil je časih celo par korakov za žensko, ki je prihitela mimo, toda koj se je nasmehnil sam sebi in se je vrnil. Postal je med gručo ljudi, ki so se pripravili, gledal je za pijanecem, ki se je opotekal po tlaku, požuknil je časih, da bi razločil ime ulice v dremotnem svetu oddaljene svetilke.

Izprehajal se je do pozne noči, roke v hladnih žepih, obraz dolgočasen in brezbržen; ni se mu mudilo nikamor in tudi truden ni bil. In ob vsem mu je kljuvala v glavi neprestano ena sama velika misel...

„Kako je človek res malenkosten, slaboten, da bi se gnusil sam sebi! Čemu nosim na hrbtu to spaçeno podobo življenja? Z enim samim lahkim sunkom bi se osvobodil!... Poznal sem ljudi — mater so imeli doma, ki ji je bilo srce eno samo jezero ljubezni; imeli so sestro, ženo; poznal sem ga celo, ki je imel otroka, dveletno nedolžno stvarco z velikimi očmi... Toda šli so, brez strahu, brez kesanja; odtrgali so se, pa če se je prelila reka srčne krvi!... Kaj imam jaz? Niti sestradanega psa, ki bi cvilil, če bi me ne bilo domov!... Kdo ve, morda bi se odtrgal tudi jaz, če bi imel mater, ženo, otroka... laže si useka človek veliko rano, nego da bi se zbedel z bucko v dlan!...“

Stresel se je od gnusa, ko se je domislil, kako bi potegnili iz vode mrtvo truplo, morda že z ostudno razgledanim obrazom.

ZAHVALA

Vsem, ki so našo blago in dobro mater

Katarino Šlih

v dolgi in mučni bolezni obiskovali in tolažili, ter jo tudi spremljali na zadnji poti, izrekamo najpristronejšo zahvalo. Posebno se zahvaljujemo č. g. župniku Jožefu Musger iz Vetrinja in č. g. dekanu Kristijanu Koširju za prisrčne besede na grobu in vsem drugim č. g. za daritev sv. maše. Prisrčno se zahvaljujemo tudi pevovodji in pevcem iz Kotmare vasi za lepe žalostinke na domu in ob grobu.

Našo dobro in blago mater priporočamo vsem znancem v blag spomin in pobožno molitev.

Ivovlje, 17. julija 1946

Janez Šlih
v imenu vseh sorodnikov.

Obsodbe britanskega vojaškega sodišča

Na globo 1000 šilingov so obsodili Avstrijca Josefa Babnika, ker je imel strelno orožje. Zaradi nezakonite posesti strelnega orožja ter njegove uporabe, so obsodili 17 letnega Josefa Fritzerja na 12 mesecev in 34 letnega Adolfa Naschenwega na 6 mesecev zapora. Wilibald Glanzer je vozil brez dovoljenja avto, odvzel nekemu drugemu avtomobilu značko, ter jo namestil na svojega in dal poleg tega članu vojaške vlade napačne podatke. Obsodili so ga na 1500 šilingov globe in pogojno na 12 mesecev zapora.

Zaradi nedovoljenega potovanja iz Nemčije v Avstrijo so obsodili Italijana Quirina Maara na en mesec zapora. Pošlan bo v taborišče za preseljenca. Madžara Belo Seboa so obsodili na 3 tedne zapora in odajo v preseljeniško taborišče zaradi nedovoljenega potovanja iz Madžarske v Avstrijo. Italijan Leo di Santolo je dobil zaradi nedovoljenega potovanja iz Italije v Avstrijo en mesec zapora.

Uspehi gimnazije na Plešivcu

Ker je bilo veliko poslopje Marijanišča prepuščeno mestni občini za razne šole, so preselili nižjo gimnazijo, v kateri so zbrani semenišniki na Plešivcu. Dijaki imajo v samostanu stanovanja in šolske sobe. V tem šolskem letu je bilo vseh fantov 63. V prvem letniku, v katerem je bilo 15 fantov so dosegli naslednje uspehe: štiri odličnjaki, trije pa so padli, v drugem letniku je bilo osem odličnjakov. Tretji letnik je imel sedem odličnjakov, prav tako četrti. Med 63 dijakov je bilo torej 27 odličnjakov, kar je vsekakor razveseljav uspeh.

OPOZORILO ONIAM, KI SO MORALI PREKINITI ŠTUDIJ

V Hornu na Nižjem Avstrijskem bodo v jeseni odprli šolo za odrasle dijake, ki so morali vsled vojne prekiniti študij. Slična

šola je bila v Hornu že leta 1928. in jo bodo sedaj obnovili. Predpogoj za vstop je dovršena ljudska šola ali glavna šola. Prošnje je treba vložiti do 1. septembra.

Dunajski jesenski velesojem

Dunajski jesenski velesojem 1946 je bil določen na podlagi dovoljenja Zavezniškega sveta za teden od 6. do 13. oktobra tega leta. Obnovitvena dela razstavnih prostorov, ki so bili vsled vojnih dogodkov težko poškodovani, so v polnem teku. Dosedaj vposlane prijave dajo sklepati na rekordno udeležitev avstrijske industrije, obrtništva in trgovstva. Mednarodni značaj tega prvega mirovnega velesoja podčrtuje dejstvo, da je že zajamčena udeležitev evropskega inozemstva.

MALI OGLASI

Kmetje iz Borovlj in okolice — pozor! Podpisani sem vzel v najem umetni mlin ge. Janc v Medborovnici (Unterferlach) in bo s 1. avgustom t. l. zopet v obratu. Pripravljen sem vsakemu ustreči točno in pošteno, zato se priporočam za Vašo naklonjenost. — Avgustin Lovro, mlinar. 142

Slovenec išče službo **organista** in cerkvnika, katero je že več let vršil. Ponudbe poslati na upravo „Kor. kronike“ pod značko „Vešč“. 143

Kupim stare Mohorjeve knjige, n pr.: Na Jutrovem, Potopisne črtice iz Sv. dežele (iz leta 1911), Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini (leta 1910), Zgodovina Srbov (leta 1927), Jagode (leta 1899). Ponudbe poslati na upravo „Kor. kronike“. 144

Kupim dobro ohranjen gumijast plašč za motorno kolo (Kradmantel). Ponudbe z navedbo cene poslati na oglasni oddelek „Kor. kronike“ pod označbo „Gumijast plašč“. 146

„Fejl Se sam nisem gledal nikoli rad takih reči, pa da bi bil takorekoč glavna oseba! — In vendar ni to nič drugega nego gizdavost, morda samo še zadnji ostanek iz tistih časov, ko je človek še mislil, da je umetnik ter je presojal vse stvari z estetičnega stališča... Kaj je pač drugega, nego gizdavost, če me je strah, da bi pisali časopisi drugo jutro: „Včeraj so privlekli iz vode že vse razjedeno truplo neznanca, ki se je bil najbrž radovoljno utopil. Po slabi in obnošeni obleki bi se dalo sklepati, da je bil brezposeln delavec!“ — To bi bila poslednja kepa na grob in svet bi šel dalje svojo pot, kakor da se ni nič zgodilo...“

Preštel je poslednje desetice, izposojene ali darovane od bogvedikoga in je stopil v žganjarnico. Nizka soba je bila zakajena, gosti, smrdljivi, vzduh ga je zapel v oči. Sedel je v kot za prazno mizo in si je naročil žganja. Natararica, ki je bila pač navajena različnih ljudi, ga je pogledala nezaupljivo. Maté se je bil zelo izpremenil. Obraz mu je bil dolg in suh, porastel z redko, kocinasto brado, dolgi lasje so mu viseli na čelo preko obrvi.

Izpraznil je čašico na dušek in oči so se mu zalile.

„Nel! Dol misli, dol spominil! Če je treba kaj storiti, je treba storiti brez kesanja — kakor da bi se šel brit... In vse kesanje ni drugega nego — žganje! Iz pijače se rodi sentimentalnost in slaboča... po kolenih gazi človek blato in strmi s topim očesom v višavo... Kadar se zdrami, pade glava in tudi čelo se zarije v blato...“

Plaho je stopil skozi duri otrok s suhim, stariškavim obrazom, v zelo siromašnem, razcapanem krilu; ponujal je potočnice, pijan

ci se niso ozrli in so kričali dalje svojo stvar.

Mate je kupil šopek in si ga je zataknil v gumbnico; mimogrede je pobožal suha ličeca in otrok se je začuden nasmehnul.

„Ti ubogal... Kakšno bo tvoje življenje?“ Šla je. Mate pa se je razsrdil sam nad seboj.

„Kaj me briga življenje drugih ljudi?... Sam hodim bos, pa bi miloval druge, ki imajo vsaj coklje!“

Plačal je hitro in se je napotil.

„Čas je!... To je življenje, kakor govoričenje brez vsebine in brez smisla. Treba ga je zalučiti stran, kakor dolgočasno knjigo, ki jo je pisal človek samo zetegadelj, da je vrstil črko ob črko... Čas je!“

Čas je bil, toda Maté je romal po dolgih ovinkih do cilja. Že je umiralo mesto, samotno so gorele svetiljke. Leno, zamolklo je zašumelo od daleč, samo Mate je morda slišal tisti šum in pospešil je korake.

Stal je ob bregu; na oni strani se je izprehajal nekdo in njegovi težki koraki so odmevali samotno. V vodi se je lesketala mesečina; tam nad visokim črnim stolpom je plaval ščip.

Nič ni več mislil; život se je sključil, pesti so se stisnile in mišice so se napele na nogah.

„Mate! Usmili se!“

Vse telo mu je omahnilo kakor po silnem naporu; en sam vzdih je izbruhnil, osvobodil jezero trpljenja...

Bežal je po ulicah kakor pijan, z nezavednim, ravnim smotrom. Pozvonil je, hitel je mimo začudenega vratarja po stopnicah in je potrkal hrupno na duri.

Veljavnost odrezkov živilskih nakaznic 17. dodelitvene dobe

Upravičeni so prejeli:	Kruh				Meso		Maščoba		Keksi		Sladkor		Testenine		Testenine za otroke	
	100 g	200 g	500 g	1000 g	500 g	200 g	140 g	80 g	800 g	400 g	700 g	560 g	420 g	280 g	700 g	420 g
1. Navadni potrošniki N/E/12	11								9						3	
2. Otroci od 6. do 12. leta N/K/6-12	1	2						8	9	12		27	4			
Otroci od 3- do 6. leta N/K/3-6	1	2						9		12		27	4	3	5	
4. Otroci do 3. leta K/K/3-0-3	11	20	10					9			27					5
Delni samooskrbovalci za maslo nad 12 let TSV B/E	111													103		
Otroci od 6. do 12. leta TSV B/K/6-12	101	102						112			127	104				
Otroci od 3. do 6. leta TSV B/K/3-6	101	102						112			127	104	103	105		
Otroci do 3. leta TSV B/K/3-0-3	111	120	110								127				115	
Delni samooskrbovalci za maslo in mast TSV F+S/E	211													203		
Otroci od 6. do 12. leta TSV F+S/K/6-12	201	202						212			227	204				
Otroci do 3. leta TSV F+S/K/3-6	201	202						212			227	204	203	205		
Otroci od 3-6. leta TSV F+S/K/3-0-3	211	220	210								227				215	
Delni samooskrbovalci za maslo, meso in mast TSV B+F+S/E	311													303		
Otroci od 6-12. leta TSV B+F+S/K/6-12	301	302						312			327	304				
Otroci od 3. do 6. leta TSV B+F+S/K/3-6	301	302						312			327	304	303	305		
Otroci do 3. leta TSV B+F+S/K/3-0-2	311	320	310								327				315	
Popolni samooskrbovalci otroci od 6-12 let SV+K 6-12											401					
Otroci od 3-6. let SV/K/3-6											401					
Otroci do 3 let SV/K/3-0-3											401					
21. Krušna nakaznica za popolne samooskrbovalce			501											601	602	
22. Dodatna nakaznica za nameščence						606	604							701	713	
23. Dodatna nakaznica za delavce		702	710	715	707	709	704							808	816	823
2. Dodatna nakaznica za težke delavce			801	809	807	814	821	804	812	818	824			902	903	904
5. Nakaznica za noseče in doječe matere								901	910							

Deželni prehranjevalni urad sporoča:

Za 17. dodelitveno dobo pride na osebe, ki so v posesti nakaznic za sprejem jedilnega krompirja in stari nad 3 leta po 8 kilogramov zgodnjega krompirja. Krompir bo na odrezek, ki je zaznamovan s številom 17. tedenskega odrezka od I. do IV. izkaznice za sprejem krompirja 17-20.

Nadalje bodo izdali na odrezke 706 dodatne delavske nakaznice po 2 kg in na odrezek 806 za težke delavce po 4 kg krompirja.

Vso količino se mora vzeti naenkrat. V zvezi s tem pa opozarjajo, da bodo morale osebe, ki se prehranjujejo v gostilnah, kantinah itd. zamenjati potrebni del odrezkov za odrezke, ki veljajo za gostilne, ker je gostilnam prepovedano izdajati krompir brez odrezkov.

Sledeči potrošniki dobijo v 17. dodelitveni dobi naslednje količine stročnic:

420 gr na odrezek 7 E, 7 K; 140 gr na odrezek 7 K 1 k; 840 gr na odrezek 607 Arb; 1260 gr na odrezek 707 Arb; 1820 gr na odrezek 811 Sch.

Na sledeče odrezke dodatnih nakaznic za delavce in težke delavce se bo dobilo po 800 gr keksov: 703 Arb in 802 Sch.

Na vprašanje nekaterih dopisnikov sporočamo, da smo pripravljene objavljati vse novice iz domačega kulturnega in gospodarskega življenja. Dopise nam pošljite na naslov: Uredništvo „Kor. kronike“ Celovec, Völkermarkter Ring 25/I.

„Odkod prihajaš tako pozno?“

„Od mrtvih!“

Prijatelj mu je posvetil s svečo v obraz in je razumel.

„O prijatelj! Godina, nikar se ne čudi: od mrtvih sem vstal! Nikoli mi še ni bilo tako različno seglo na srce — odprl sem oči in sem videl...“

Godina je postavil svečo na mizo, odgrnil je polico ter je prinesel kruha in jabolk.

„Drugega nimam zdaj pri hiši, ne zameril! Povečerjal sem že davno in sem se napravljaj spat.“

Mate je nalomil kruh.

„Pozabil sem danes na kosilo, pa sem imel še par desetic...“

Ko je sedel na zofo, lomil kruh z rokami in lupil jabolko, je bil podoben popotnemu beraku, ki je bil sedel pod stopnice ter položil krožnik na kolena. Roke so se mu tresle, obraz je bil upal in koščen, v očeh se je svetil čuden ogenj.

„Veš kaj, Mate, zdaj bo pa najbolje, da kar ležeš na zofo in malo zaspiš. Prinesem ti blazino, da boš imel kaj pod glavo, odeni se pa s sukno, saj ni mraz. Kaj bi lažil ponoči domov.“

Storil je Mate, kakor mu je prijatelj ukazal; upihnila sta svečo in sta legla, zaspala pa nista dolgo v noč.

„Ali se ti zmerom toži po domu, Godina?“

„Še zmerom, kaj bi tajil? Če napravim kaj lepega, je porojeno iz domotožja...“

„Kako sem te zasmehoval časih! In zdaj vidim, da je bilo domotožje tvoje največje bogastvo!“

„Ne domotožje... Kaj bi ostalo, če bi se vrnil? In kako že hrpenim po tisti uri, ko se napotim!... Premišljeval sem časih o

naši umetnosti in sem spoznal, da je vse postranska stvar in brez vrednosti, če ni ljubezni v srcu...“

Mate se je vzdignil v postelji; izpreletelo ga je toplo in veselo.

„Ti si povedal!“ je vzkliknil. „Pred uro, ko sem bežal proti tvojemu domu sem čutil v srcu, kar si povedal! Tudi jaz imam nezmerne bogastva; ob najstrašnejši uri, ko sem stal pred grobom, sem odprl oči in sem ugledal zaklad... Ni življenja brez ljubezni...“

Umolknila sta; visoko, v vesele višave so se vzdignile misli, spanec ni hotel na oči.

„Kaj si počel ta poslednji čas, da te ni bilo k meni?“

„Ne sprašuj, kaj sem počel! Zdal je to življenje tako daleč za mano, kakor da sem ga živel pred davnim, davnim časom in ostalo ni drugega sledu po njem, nego tale razcapana obleka... Vse je dobro zdaj, nikoli ni bilo v mojem srcu toliko ljubezni, kakor ob tej uri... Pa sem že obupaval! Kako sem mogel obupavati? Vse, kar bi si človek želel mogel, vse imam! Mladost — o, kako čudapolno življenje je še pred mano! Umetnost — o, kako že hrpenim moja roka, kako že prekipeva moja moč! Ljubezen — povrnila se je, ki sem jo bil izgubil, od mrtvih je vstala, ki sem jo bil zakopal!... Srečen sem in duši me skoro ta sreča, vsa me je utrudila!...“

Godina se je bal za prijatelja; vstal je iz postelje, stopil je k njemu in ga je prijel za roko, pogladil ga je po čelu; vsa razbeljena je bila glava, lasje so bili mokri. Odel ga je do vratu in je sedel k znojju.

(Dalje prihodnjic)